

Johann Heinrich Häner Johann Simon Hoë

Miscellanea Philologico-Critica, Eaque Hebraica, Samaritana, Chaldaica, Syriaca, Arabica, Aethiopica, Persica, &c.

lenae: Krebsius, 1674

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn796722080>

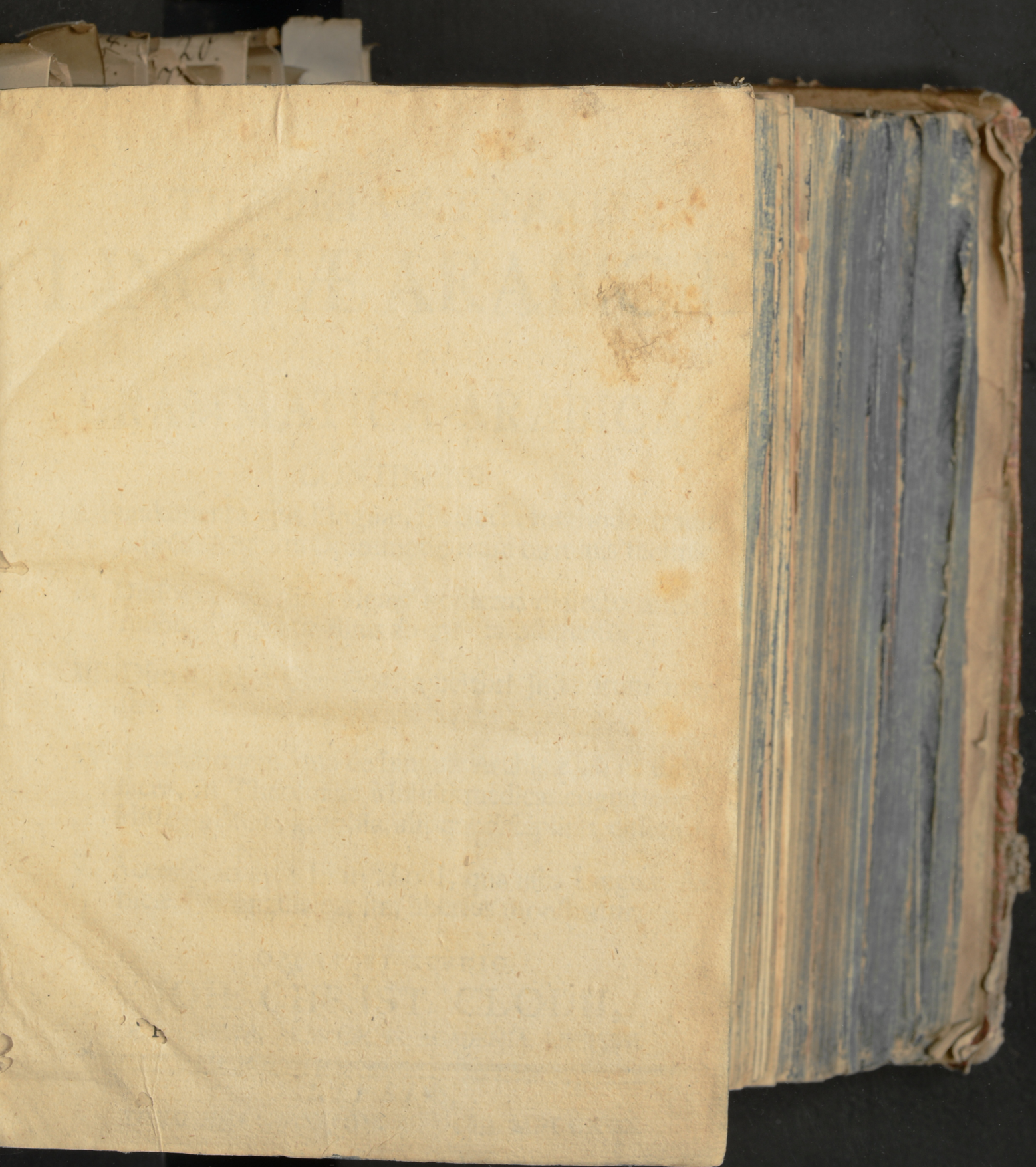
Druck Freier Zugang

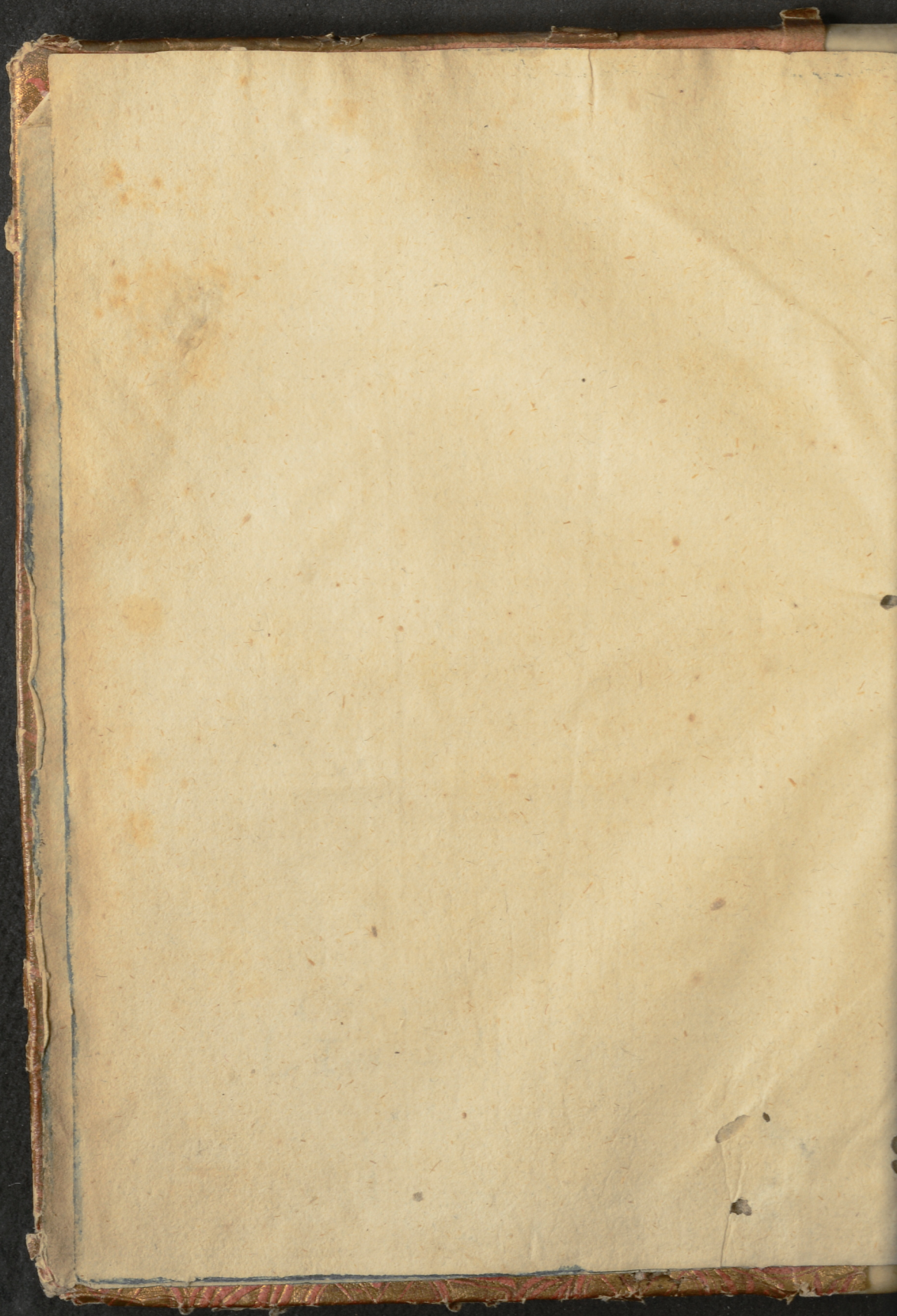

Cia - 452¹(1) - 2g.

1824

At vero si vere hoc æstimate volumus, fatebimur, nullam al-
latarum opinionum sat firmo stare talo, sed omnes vacillare.
Certe vocabulum حَوَارِي non mutuatur significationem a

593.

587.

עמי עשו

MISCELLANEA
PHILOLOGICO-
CRITICA,

EAQUE

HEBRAICA, SAMARITANA,
CHALDAICA, SYRIACA, ARABICA,
ÆTHIOPICA, PERSICA, &c.

Quæ,

BENIVOLO SUPERIORVM INDVLTU,
PRÆSIDENTE

M. JO. HENRICO *Häner* /
Amplissimæ Facult. Philosoph.
Jenensis Adjuncto,

ad ventilandum proponit

RESPONDENS

JO. SIMON *Hoë* / ERFFURTENSIS,

Φιλαναθελικόγλωττη.

H. L. Q. C.

a. d. Septembr. anni Cbristi ∞ Ioc LXXIV.

J E N Æ,
Ex Officina Orientali SAMVELIS KREBSI.

OMNIBVS. ERVDITIS. QVEIS. NOTVS. ES
NOTISSIMAM

NONNE HÆC BONA PONOBYM DIGNA SVNT

*MATRONÆ generis splendore, pietate & omnibus
virtutibus sexum muliebrem ornantibus
maxime conspicua*

ANNÆ SABINÆ à Fensterer/
Filiis

GENEROSISSIMIS, NOBILISSIMIS, MA-
XIMEQUE STRENUIS

DN. THEODOR. HENNINGO

Vice-Colonello Equestri,

DN. ERNESTO GEORGIO à Fen-
sterer/

Vice-Capitano Equestri,

DN. ERASMO GEORGIO

Signifero Equestri,

Toparchis in Stetten & Ulrichshalm &c.

Ut &

DN. Wolff CHRISTOPHORO Bollen
à Borschitau.

*Dominis suis gratiosis, Patronis, Promo-
toribus ac Evergetis omni observantia
cultu perpetim prosequendis,*

Primitias hasce Academicas

ex veteri formula

lubens meritoque

D. D. D.

Johanni Simon Hoë.

20.
17.
At vero si vere hoc æstimare volumus, fatebimur, nullam al-
latarum opinionum sat firmo stare talo, sed omnes vacillare.
Certe vocabulum حَوَارِي non mutuatur significationem a

593.

588.

ΑΥΘ ΤΕΘΟΥΜΙΣ ΝΑΥ ΠΑΤΩΝ.

SUMMARI A.

- (1.) A communi sententia, qua vult, latus Christi sinistrum lanceæ militis haustum fuisse, discessum. Kirstenio & Crinesio partim consensum, partim absensum. Æthiops Job. XIX, 34. laudatus. (2.) Cur Apostoli Arabibus dicantur حَوَارِيون sive Albi? Kirstenii, Golii, Warneri & Constantini L' Empereur opiniones deserte. Vera vocis حَوَارِيون originatio. (3.) Hebraico חַוְרָי Esr. VII, 6. & Psalm. XLV, 2. vera significatio ex Æthiopismo Arabismoque restituta. Lutherus & R. Salomo Jarchi laudati. (4.) Sandii mendacissima de Equite S. Georgio relatio explosa. Patricidis sive Eutychii Annales Arabice conscripti laudantur, eorundem Versio Latina Pocockiana emaculatur, novaque hujus auctoris editio correctæ promittitur. Jo. Andrea Bosii laus. Sandium e tribus Georgiis cudisse unum Georgium. Patricides e Socrate & Sozomeno emendatur. Castelli Lexicon Heptaglotton bis corrigitur. (5.) Jerem. II, 21. pro נְהַפְכֵת legendum נְהַפְכֵת ostenditur e MSC. Zenensi. (6.) Pocockii nota ad carmen Tograï alicubi emendata. (7.) Accentum tonicum in Hebraismo nonnunquam cadere in antepenultimam syllabam. Scheva legibile constituere syllabam. Capellus laudatus. (8.) Vav frequenter bis consequenter deficere. Masoretha verbis AbenEsra & e Codice Samaritano notati. (9.) Insignis discrepantia inter textum Hebraeum & Hebraeo-Samaritanum Gen. XLIX, 11. In textu Hebraeo V. T. perinde, ac in Græco N. T. occurrere varias lectiones, nec tamen eum ideo posse dici corruptum. Waltonus allegatus. (10.) Loci Genes. XIX, 16. variantes lectiones. חַוְרָי heic significare unice dilectum. (11.) Varia Lectiones Hebraeæ Gen. XXV, 8. e textu Hebraeo-Samaritano eruta. Quare Samaritani litteris interdum lineolam superponant? (12.) Gregorius Gre-

A

Gre-

OMNIBVS. ERVDITIS. QVEIS. NOTVS. ES
 NOTISSIMAM
 NONNE HAEC BONA BONORVM DIGNA SVNT

Gregorii Francus & Leusdenius deseruntur. Vocis אֲרַחֲשֵׁימָא
 origo e Persia arcessitur. Artaxerxen Persice dici Ardeschir. Ge-
 orgius Gentius allegatus. Etymologia nominis אֲרַחֲשֵׁימָא Persi-
 ca. Ludovicus de Dieu & Gravius commendati. (13.) Jo. Fabri-
 cius, Sixtinum ab Amama & Glassium perperam castigans, ca-
 stigatur. Hebr. אֲרַחֲ non ab אֲרַחֲ sed ab אֲרַחֲ descendere. (14.)

Formula Germanorum: Die Seele sißt ihm auf der Zunge;
 explosa. Animam in fine vite non per os, sed per nares effari.
 Joannis d' Espagne Schibboleth Gallice conscriptus laudatur,
 versioque hujus libri Germanica, ut & reliquorum hujus viri
 scriptorum promittitur. (15.) Ingens Laurentii Fabricii er-
 ror. (16.) Castelli lapsus memoriae. (17.) Vorsii, afferentis
 Matth. XXV, 24. & Luc. XIX, 21. extare adagium, sententia
 confirmatur ex Arabica lingua. (18.) Castello in interpretan-
 da voce אֲרַחֲ absensum. (19.) In verbis: אֲרַחֲ לְבַיְתָא
 beatitudines ventris Æthiopsismum latere. Genitivum apud
 Syros etiam per litteras אֲרַחֲ & אֲרַחֲ junctim praefixas exprimi.
 (20.) אֲרַחֲ & אֲרַחֲ litteris suis initialibus forte alludere
 ad Apocalypticum Α & Ω. Laus Andreae Mulleri. (21.) Gram-
 maticarum Syricarum in formandis diminutivis defectus sup-
 pletur. Lexicon Heptaglotton Castelli multis vocabulis tam Sy-
 riacis, quam Samaritanis aliisque augetur & corrigitur.

I.

Quodnam latus Christi jam defuncti lancea fuerit
 haustum, de eo non convenit inter auctores, textu
 authentico Scripturæ S. Joh. XIX, 34. nihil definiente.
 Effossum esse latus ejus sinistrum, communis fere est
 sententia, qua, velut torrente, abrepti, pictores, statuarii &
 chalcographi ad unum omnes sinistrum Christi de cruce
 pendentis latus vulnere confossum effigiant. Contra ea alii
 verius æstimantes, adserunt, apertum fuisse Christo latus dex-
 terum, idque rationibus haut spernendis stabilitum eunt,
 a quorum partibus quidem & nos stamus, neque tamen
 omnia

20.
17.
593.
At vero si vere hoc æstimare volumus, fatebimur, nullam al-
latarum opinionum sat firmo stare talo, sed omnes vacillare.
Certe vocabulum حَوَارِي non mutuatur significationem a

590.
omnia, quæ adstruendæ huic sententiæ adferuntur, proban-
tes. Qualia sunt nonnulla, quæ Kirscenius & Crinesius, ille in præ-
fatione lib. 1. Grammat. Arab. p. 5. hic in Discursu de confusione lin-
guarum cap. XII. quest. 4. p. 135. & seqq. ex Kirstenio, habet. Ver-
ba Kirstenii l. c. hæc sunt: Probant etiam (pleraque scilicet scripta
sacra Arabica lingua scripta fuisse,) circumstantia historiarum
sacrarum utilissima, quæ in nullius alterius lingua textibus reperiu-
tur, qualis est illa Joh. XIX, 34. quæ exprimit, quod latus Salvatoris
nostri, in cruce pendens, unus militum, lancea aperuerit, dextrum ni-
mirum, id quod summa constantia omnes typis & calamo scripti textus
Arabici exprimunt. Minus itaque pie, non ignobiles quidam nostri
seculi Philosophi Christiani, fecerunt, qui vere miraculosum hunc san-
guinis & aquæ ex vulnere illo Salvatoris nostri, jam defuncti, efflu-
xum, plane naturalem esse scripserunt, statuentes in sinistro latere il-
lum factum fuisse, ob capsulam cordis transsoffam. Hoc enim si ve-
rum esset, cur Evangelista testis oculatus, tergeminatam hanc assertio-
nem, verbis proxime sequentibus apposuisset, vers. 35. Et qui vidit,
testimonium perhibuit; & verum est testimonium ejus. Et
ille scit, quia vera dicit, ut & vos credatis; quod, non recordor, in
comprobando ullo, quantumvis maximo etiam, miraculo in tota sacra
Scriptura evenisse. Neque est, quod quidam hanc triplicem assertio-
nem ad universam Evangelii præcedentem historiam referant, versi-
culi enim subsequentes mox, facile hanc controversiam diluunt. Cri-
nesius autem l. c. sic loquitur: §. 1. Quibus ea felicitas contigit, ut
aliquadantenus saltem studia Arabica rimari queant, nã, præter ob-
lectamentum, etiam emolumentum indidem ferent ter maximum.
§. 2. Primi enim ex gentibus fuere Arabes, quos Paulus, post suam con-
versionem, invisisse legitur Galat. I, 15. §. 3. Et nil habetur in Codice
nostro sacrosancto, cum primis in Novo instrumento, quod Arabes non
transulerint in suam vernaculam &c. Et paullo post pag. seq.
§. 7. Ut autem brevitati studeamus, placet jam unicum illum indigita-
tum locum Johanneum (cap. XIX, 34.) Ἰσχυρὸς ἡμῶν nostra attingere &
exoculari candidissimam declarationem Arabicam, quæ definite no-
minat latus, quod Christo in cruce jam vita sua functo, impietissimus
quidam miles, inhumanissime aperuit, scilicet dextrum, idque summa
cum constantia omnes typis & calamo scriptos textus Arabicos expri-
mere,

OMNIBVS. ERVDITIS. QVEIS. NOTVS. ES
NOTISSIMAM

mere, asserit idem Kirstenius ibid. (nempe loco a me supra allegato.) §. 8. Translatio textus Arabici talis est: **سَعَنَهُ بِحَرْبَةٍ فِي ذِكْرِهِ** **الأيمن** h. e. perfodit gladio suo in latere ejus dextro. Et deinceps §. 10. Pudore itaque suffundatur hinc Calvinus, qui αἷμα Ἰουδαίου & σὺν ἑαυτῷ Ἰησοῦ & prorsus naturaliter evenisse, scribere non reformidat super presentem locum Johanneum. §. 11. Staturit enim is effluxum illum factum fuisse, ob capsulam cordis in latere sinistro, eoque nihil insolitum, nihilque præter naturæ ordinem evenisse. §. 12. Verba illius sunt hæc: Naturale est, dum coagulatur sanguis, amisso rubore fieri aquæ similem. Notum etiam est, in membrana præ cordis vicina aquam contineri. §. 13. At, si **ἔ** **ὄ** **σ** **ον** hoc evenisset, eccur, quæso, tergeminatam assertionem Evangelistes verbis apposuisset hæc: **καὶ ὁ ἑωρακὼς μεμαρτύρηκε, καὶ ἀληθινὴ αἰσὶς ὄντων μαρτυρεῖα. καὶ κείν** **ὄ** **δ** **ὄ** **δ** **εν** **ὄ** **π** **ι** **ἀ** **λ** **η** **θ** **ῆ** **λ** **έ** **ξ** **ῆ**, **ὡ** **ς** **καὶ** **ὕ** **μ** **ε** **ῖ** **ς** **π** **ι** **ς** **ὄ** **σ** **η** **τ** **ῆ** **v. 35** &c. Hæc ille. Quod ad Kirstenium attinet, is primo negat, in ullius alius linguæ, nisi Arabicæ, textibus reperiri, Christi latus dexterum perfossam esse. Deinde ait, id summâ constantia omnes typis & calamo scriptos textus Arabicos exprimere. Sed fallit & fallitur in utroque. Ut enim non prorsus negarim, fieri posse, ut in una alterave versione Arabica ejuscemodi quid legatur (quippe omnes & singulas Versiones Arabicas inspicere mihi datum non est.) in omnibus tamen Versionibus Arabicis id extare pernego. Arabs certe Londinensis nihil tale exhibet loco supra citato. Audiamus ipsiusmet verba: **لَكِنَّ وَاحِدًا مِنَ الْجُنْدِ طَعَنَ جَنْبَهُ بِحَرْبَةٍ** i. e. Sed unus ex militibus pupugit latus ejus lancea. Vides, heic latus punctum lancea tantum commemorari perinde, ac in Græco textu; de dextero autem latere altum h. l. est silentium. Qua veritate proinde adfirmare sustinebit Kirstenius, id summâ constantia omnes typis & calamo scriptos textus Arabicos exprimere? Præterea **μὴ** **γὰρ** **λίαν** **ἀ** **ν** **ῆ** **μ** **α** est, dicere, in nullius alius linguæ, nisi Arabicæ, textibus reperiri, dextrum Christi latus perfossam esse. Kirstenio profecto hæc non excidissent, si linguam Æthiopicam callens, versionem Æthio-

OMNIBVS. ERVDITIS. QVEIS. NOTVS. ES
NOTISSIMAM

cis significatum viri LL. Orientalium peritissimi tantum non omnes unanimi consensu ex Arabica lingua deducunt a Rad. حَار (pro حَوْر) quæ inter alia denotat: *candidus fuit*. Audiemus hoc e Triumviris celeberrimis Kirstenio, Golio & Warnero. Primo loco adducemus Petrum Kirstenium in vitis Evangelistarum quatuor p. 15. & seqq. sic loquentem: Duo porro ex his quatuor Evangelistis, Matthæus videlicet & Johannes, alio insuper nomine in his prolegomenis (MSC. Codicis Arabici Cæsarei) capite quinto appellantur, nimirum de Apostolis duodecim حَوَارِبِ sive Albis, quos elegit Dominus noster, de cætu Discipulorum, & vocavit eos Apostolos. Verba autem Arabica hæc sunt: * منهم اثنان من الرسل الاثني عشر حوارب * الذين اختارهم سيدنا من جملة التلاميذ واسماهم رسلا * وها متي ويوحنا * E quibus verbis clarissime constat, duodecim Apostolos Salvatoris nostri Jesu Christi, de quorum numero fuerunt hi duo Evangelista, peculiari nomine حَوَارِبِ sive Albos, in Arabia prima Ecclesia vocatos fuisse. Dicitur autem Arabibus alias communiter hæc vox الحواري de tritico albissimo, Avicenna teste lib. 2. Canon. Capitulo حنطة sive Triticum. Cur vero duodecim his Apostolis eadem vox ab Arabibus attributa sit, non indignum consideratione videtur. Quidam viri doctissimi putant, eis hoc nomen inditum esse ab albis vestibus. Quæ sane opinio non admodum absurda esse videtur. Sicut enim in primitiva Ecclesia, quod baptizati albis vestibus lineis inducerentur, ut vestes illæ essent testimonium eorum baptismi & regenerationis, Dominica in Albis dicta est. Ita ab Apostolorum horum duodecim vestibus albis, tanquam a primatibus Ecclesie hic ritus recens baptizatos albis vestibus ornandi, desumptus esse potuit, indeque hi Apostoli Alborum nomen obtinuerunt. Quod si quis hoc nomen his duodecim Apostolis propter doctrinæ puritatem seu candorem attributum fuisse diceret, neque is magni erroris accusari posset. Quemadmodum enim inter omnia frumen-

At vero si vere hoc æffirmare volumus, fatebimur, nullam al-
 latarum opinionum sat firmo stare talo, sed omnes vacillare.
 Certe vocabulum حواري non mutuatur significationem a

frumentorum genera triticum est optimum & in variis tritici specie-
 bus illud adhuc præstantissimum, quod Arabibus dicitur الحواري:
 Ita etiam horum duodecim Apostolorum doctrina, in omnibus optimis
 doctrinis, semper fuit præstantissima. Jure itaque hoc epitheton ipsis
 etiam Apostolis, tanquam hujus doctrina propagatoribus, tribuitur.
 Hujus vero puritatis sive candoris respectu hæc doctrina lactis recte
 obtinuit nomen I. Corinth. III, v. 2. Hebr. V, v. 12. & 13. I. Petr.
 II, 2. Ipsius etiam effectus gratia doctrina Apostolorum tritico opti-
 mo, sive حنطة الحواري optime comparatur. Sicut enim hoc
 (præter alias infinitas utilitates) hominis corpus, præ cunctis aliis gra-
 nis, si recte preparatum concoquatur, optime nutrit alitque: ita ho-
 rum doctrina, si debito modo suscipiatur, animam hominum vere nu-
 trit alitque in vitam æternam. &c. Si vero quis hos duodecim Apo-
 stolos propter ipsorum vitæ candorem, puritatem, simplicitatem ac in-
 nocentiam sic dictos affirmaret, forte neque is omnino aliena diceret.
 Uti nec ille, qui ideo hoc factum fuisse assereret, quod hos suos duode-
 cim Apostolos ipse Salvator noster tritico comparaverit, Luc. XXII,
 v. 31. Hæc Kirstenius. Non amo prolixiores exscriptiones,
 sed libuit hæc, ut & alia auctorum loca prolixa, hæc adscribe-
 re in gratiam eorum, qui libris hisce, ut ipsimet loca citata
 evolvere possint, instructi non sunt, quorum etiam rationem
 habendam putavi. Kirstenium excipiat Jacobus Golius, qui in
 Appendice Gramm. Arab. Erpenii p. 205. ad vocem الحواريون

i. e. Apostolis hæc annotat: Ita dicuntur a voce HAVAR, quæ can-
 dorem notat; id est, electi & candidi: sunt illi, qui in Jesum primi
 crediderunt, numero XII. Traditur autem a quibusdam, eos candi-
 dandis vestibus dedisse operam, fullonum more. Gel. Hoc quidem
 nugatorium est; inde natum, quod eadem dictio (rectius: vox)
 HAVARÎJON vulgato usu fullonem notat. At tamen isto dicti
 nomine videntur Apostoli, cu Chald. חורין candidi; vel quod sin-
 terei amici & ministri Christi; vel quod albas induti stolas pingi sole-
 rent in Oriente; vel quasi Φωλιζομεν, aut Φωλιζόμενοι i. e. prælu-
 centes aliis, aut illuminati: vel pro חורין Hebr. i. e. principes &
 antesignani, Jerem. XXIX, 6. Hæc Golius. Cui tandem subjungo

Lei-

OMNIBVS. ERVDITIS. QVEIS. NOTVS. ES
NOTISSIMAM

Levinum Warnerum, in Compend. Muham. de Christo & Christ. rel. p. 34. & seq. Qui omnium, inquentem, primi susceperunt doctrinam Christi, dicuntur Alcorano **أپوستولون** Apostoli. Cujus nominis attendenda est origo **حواری** وخالصته id est, **حواری** vir est, quem purum & mundum reddidisti. Derivatür a vocabulo **حور** quod est **البياض** album. Ipsum **حور** autem scito esse a **حور** album, candidum: littera non sunt diverse, significatio est eadem. Verbum fullonibus tribuitur. Sic dicas **الثياب** **يبيضون** id est, **الثياب** **يبيضون** albas reddunt vestes. Eodem sensu quoque Chaldeis & Syris **ܚܘܪܐ** usurpatur in forma Pabel, lavare, album & candidum reddere. Sed quare Apostoli vocati sunt **حواریون** candidi, puri? Dici posset, ideo hoc factum, quod creditum sit, eos indutos fuisse **ܚܘܪܐ** albis vestimentis scil. quomodo illa vox Actor. X. sumitur. Sed omnino heic audiendus est vir Nobilissimus Constantinus L' Empereur, doctor meus, cujus de humanitate & doctrina nunquam quisquam ita magnifice dicit, quin id virtus ejus exsuperet. **أپوستولون**, inquit, vertere licet, puri, magnates, electi, denique Apostoli. Etenim est **ܚܘܪܐ**, quod primo in variis linguis album esse denotat: albedine autem passim puritas & sanctitas indigitatur; uti in Apocalypsi non semel: quia vero albæ vestes erant magnatum, idcirco primarii atque heroës isto nomine veniunt, quasi illustres dicas (uti cod. de leg. i. pag. 26. observavi,) valde albicantia enim lucida esse solent: qualia cum optime videri queant, ipsum verbum & intueri ac prospicere significat. Hinc eligendi notio: nam eligendo nobis prospicimus, de iis quæ munda sunt, primaria, præ reliquis eminentia. Unde fit, ut in 8. Conjug. Arab. significet eligere. Itaque Apostoli merito illo veniunt nomine: quia 1. puritate, 2. præcellunt reliquis, 3. atque a Christo electi, 4. ut prospiciant aliis, eorumque sint **ἀποστολοι** Actor. XX, 28. ubi de iis dicitur, qui vulgares erant doctores; nedum de ipsis Apostolis. Hactenus Warnerus. Plausibiles juxta ac ingeniosæ primo intuitu videntur rationes allatæ ita, ut facile ad assensum inviteris, At

At vero si vere hoc æstimare volumus, fatebimur, nullam al-
 latarum opinionum sat firmo stare talo, sed omnes vacillare.

Certe vocabulum حواري non mutuatur significationem a

Rad. Arab. حار quatenus idem significat, quod *candidus fuit*,
 sed a Radice Æthiopica ሐዋርያ፣ *hawir* i.e. *ire, incedere, ingredi,*
proficisci, a qua derivatur nomen ሐዋርያ፣ *hawaryja*, *nuncius,*
legatus, missus a proficiscendo sic dictus; in specie vero *Aposto-*
lus. A partibus nostris stantem habemus *Dn. Ludolfum*, qui ad

vocabulum ሐዋርያ፣ in *Lex. Æthiop. p. 41.* hæc annotat: *Nota*
hic originem Arabici حواري nussiam alibi quærendam, quam in hac
nostra lingua (Æthiopica scil.) Et quamvis hæc verba *Dn. Ca-*
stellus *Lexico suo Heptaglotto*, quod miramur, non inferue-
 rit: attamen ad vocem ሐዋርያ፣ *Apostolus, missus*, addit in pa-
 renthesi: *Ministri Evangelici ab eundo nomen habent; sic etiam*
 ሐዋርያ፣ *Hæc ille. Significat autem ሀዋርያ፣ (modo enim per*
 ሐ፣ modo per ሀ፣ scribitur, quæ litteræ ab imperitioribus li-
 brariis haut raro conturbantur. Vid. *D. Ludolf. Grammat.*
Æthiop. lib. I. c. I. p. 6.) præconem, concionatorem, a Rad. ሀዋርያ፣
circumire, ut adeo *concionator a circummeundo*, apud Æthiopes
 suam trahat adpellationem. Quin & notionis verbi ሐዋርያ፣
 motum localem denotantis vestigia deprehenduntur in ipsa Rad.

Arabica حار cui vox حواري incunabula debet sua. Hujus
 enim Verbi princeps significatio est *redire*. Vide *Golii Lexic.*
Arab. p. 664.

III.

Esr. VII, 6. Esras vocatur סופר מְהִירָא quæ ῥῆσις etiam oc-
 currit Psalm. XLV, 2. eamque vulgo male vertunt *Scriba festinus*
seu velox. Si dicendum, quod res est, hæc voces vertendæ sunt:
 γεγραμμένος μαθητὸς θεοῦ, i.e. *doctus, eruditus, peritus & exercita-*
tus legis doctor. Sic optime B. Lutherus Esr. VII, 6. eas reddit:
 Ein geschickter Schriftgelehrter; non æque bene Psalm. XLV,
 2. ein guter Schreiber / contra, ac Chaldæus: סופר רגיל i.e.
Legisperitus exercitatus. Nam non publicus tantum scriba, sed

B

& Le-

pius dicitur.

C

V. Rect.

& Legisperitus *γῆγοιμαρῖος*, quod Hebræo סופר respondet, nomine venit Matth. XIII, 52. &c. Quamvis autem מְהִיר descendat a Radice מָהַר i. e. *festinavit*: nequaquam tamen existimandum, hoc Verbum nullos alios agnoscere significatus. Velut enim haut paucis radicibus variæ subsunt notiones, etiam in una eademque dialecto: ita vox מְהִיר ex Æthiopica, quæ & ipsa origine orientalis est, potissimum lingua commodissime videtur explicari posse. Nam Radix מוּזַז quæ est II. Conjugationis, *docendi* significatu gaudet: in VII. Conjug. מוּזַז *doctus fuit, didicit*. Confer Dn. Ludolfi Lex. Æthiop. p. 50. Ut adeo מְהִיר ex affe conveniat (1.) cum Æthiopico מוּזַז *myhur* i. e. *doctus, peritus, eruditus*. (2.) cum Arabico مَاهِر *māhiron* i. e. *acutus, ingeniosus, solers, peritus, doctus*, a Radice مَاهَر *māhara*, *acutus ingenio & solers fuit, in re exercitatus fuit & excultus*. Vid. Dn. Castelli Lexic. Hept. p. 2008. & (3.) denique cum Syriaco פִּסְתָּא i. e. *peritus*. Tandem ipsimet Hebræorum magistri, (quibus in more positum est, ut ubi difficultatis aliquid in Lingua Hebraica occurrit, ad Arabicam aliamve Orientalem confugiant, vocum in ea significationem venaturi) vocabulum מְהִיר eodem modo interpretantur. Ita namque *Rasbi* seu *R. Salomo Jarchi* in *Comment. ad Psalm. XLV, 2.* דאיתו ביוסודי של ר' משה הררשן מהיר ברע בקי i. e. *Vidi in libris R. Mosi (cognomine) concionatoris, מְהִיר Arabice denotare probatum & exercitatum.*

IV.

Christophorus Christophori Sandius, Arianus, in Eucleatæ, quam vocat, Historia Ecclesiastica lib. 2. p. 96. & seqq. præ se ferens, se acturum de Georgio Ariano, Episcopo Alexandrino, veris falsa miscendo prolixam texit dissertationem. Non pigrabimur verba ejus omnia adscribere, quæ recensita sub examinis incudem revocabimus. Illa vero sic habent: Ruffinus d. l. (np. I. 19.) scribit in ejus (Athanasii) locum constitutum Episcopum Georgium, quem Cappadocem ajunt Athanasius & ex eo Theodor. II. 14. Hic est ille

Warnerus. Plausibiles juxta ac ingeniosæ primo intuitu videntur rationes allatæ ita, ut facile ad assensum inviteris. At

ille S. Georgius Cappadox martyr & eques, in cuius honorem hinc in
 de templa sunt adificata, eique dedicata. De eo in Rom. Breviar.
 dicitur: Hic nos salvat a peccatis, ut in cælo cum Beatis Possimus
 quiescere. Virgo filia Regis, pro qua pugnavit, fuit Ecclesia Alexan-
 drina. Draco, quem transfodit, fuit Athanasius, quem Ariani Draco-
 nem fere nuncupabant. Vid. Joh. Lud. Gotfridi Chronica part. IV.
 Et Hornius Hist. Eccles. N. T. period. 1. art. 3. §. 15. de eo ita scribit:
 Athanasium Julianus ab exilio revocaverat, in cæsi paullo ante Geor-
 gii Ariani, mort alium omnium pessimi, locum. Hic est ille, quem vul-
 gus S. Georgium vocat, & cataphractum ac Draconem cuspide trans-
 fidentem (lege: transfigentem) fingit: in cuius etiam honorem soci-
 etates passim instituta sunt. Martyrio autem eundem occubuisse sub
 Juliano audiemus. Accedit, quod & Vincentius Hist. XIII. 131. S.
 Georgii adversarium vocitet Athanasium Magum, qui S. Georgio ve-
 nenum hauriendum dedit. Constat autem & gentiles (Ammian. Mar-
 cellin. lib. 15.) & Arianos sapissime Athanasium magia insimulasse, &
 Athanasium Georgii adversarium fuisse, & tandem Athanasium Ge-
 orgio veneno necem quasisse. Simeon autem Metaphrastes in vita
 S. Georgii addit Athanasium illum Magum credidisse Christum esse
 Deum. Vid. Surium & Aloysium Lipomanum, & hanc ob causam pu-
 tæ Gelasium di. 15. Ca. S. Rom. apocrypham declarasse historiam & passio-
 nem Georgii martyris. Nam Arianos eum pro martyre habuisse liquet
 ex Amm. Marcellino Lib. XXII. Nec alterius martyris Georgii hoc anti-
 quioris mentio unquam injicitur in historia Ecclesiastica Eusebii. Hunc
 Georgium etiam inter Prophetas numerant Muhammedani, vocantes
 eum Gerges, quod vero hic idem sit Georgius Cappadox, testatur
 Patricides in histor. Eccl. dicens genus Mar Gergis fuisse ex provincia
 Cappadocie. Eundem martyrem paullo ante vocavit. Syriacum
 autem vocabulum est ܓܪܓܝܨ, quo utuntur Syri, quoties doctorum suorum
 meminerunt. (At Philo in Flaccum scribit Syros ܓܪܓܝܨ nominare
 ܓܪܓܝܨ.) Kessens de vitis Patrum hæc de eo scribit: quod religiosus
 fuerit, (servus Dei pius) nec tamen Propheta: quodque tempore ejus
 vixerit Rex ex filiis Barbarorum, qui in terra Mauzal habitavit.
 Imo forte hic idem est Gerges vel Georgius, cuius Patricides alias me-
 minit, & quem Elmacinus in histor. Saracen. dicit missum ad Re-
 gem Persarum Schabur, eumque Regi curato, cum consenuisset, & vir-

B 2

tue

p. 111. v. 111.

C

V. Rect.

*tus ejus debilitata fuisset, visum restituisse: Certe coetaneos Gregorium (lege: Georgium) nostrum & Regem illum fuisse necesse est, cum constet Regem cepisse regnare ante Constantinum, & adhuc superstitem fuisse Valentis temporibus. Vid. hist. Orient. Hotting. L. 1. c. 3. "Schickhardus apud eundem d.l. Georgius, inquit, Christo posterior, "fortasse solius religionis intuitu, velut magnus Ecclesie Doctor, Salvatori ad latus fuit appositus a Muhammedanis. Tandem Busbequius Ep. 1. de leg. Turc. dicit Turcas heroi suo Chederli eadem miracula de Virgine & Dracone adscribere, qua Christiani D. Georgio, eodemque Turcas fabulari eundem esse Chederlen & D. Georgium. Socrates II. 29. scribit hunc Georgium esse eundem cum eo, cujus ante tantam Episc. Alexandrini meminerat. Hæc de S. Georgio Sandius. Idem de eodem Enucl. H. E. lib. 2. p. 135. sequentia tradit: Alexandrini in Georgium Episcopum in Ecclesia impetum faciunt, velut jamjam interfecturi. Verum impetu in presentiarum represso, illo quidem tempore cum in vinculis solum tenebant; sed non ita diu post prima luce propere ad carcerem concurrentes, illum inde extractum camelo alligant & discerpunt, totumque diem contumeliis laceratum, postremo sub crepusculum non sunt veriti ipsum una cum bestia comburere. Clades hæc Georgio insicta fuit per fautores Athanasii, hujus sententia eis ducatum præbente. Hactenus Sandius. Qua in narratione varia spongiam merentur. Nam, ut multa, quæ de Athanasio fingit, præteream, Sandius h. l. e tribus Georgiis nobis unum cudit, quæque de Georgio Cappadocæ martyre & de Georgio Medico Indico referunt auctores, illa omnia ad suum S. Georgium Arianum pessima fide accommodat. Provocat equidem ad Patricidem, sed neque totum, neque paginam citat, ne fraus tam cito possit animadverti. Ut autem mendacissimi hujus hominis doli detegantur, omnia, quæ de IV. Georgiis diversis memoriæ prodidit Euty chius five Patricides, Patriarcha Alexandrinus, in *يظم الجوفر* Contextione gemmarum five Annalibus, a Dn. Edwardo Pocockio Oxonia 1658. editis, heic attulisse juvat, maxime, quum auctor in paucorum manibus & multis plane ignotus sit. Diximus autem supra, *Ibn Patrik* five *Patricidem* IV. Georgios eosque diversos in Annalibus suis memorare. Horum primus est
*Geor-**

warnerus. Rationes juxta ac ingeniola primo intuitu videntur rationes allatae ita, ut facile ad assensum inviteris, At

Georgius Cappadox, qui martyrium in Palaestina subiit, de quo agit *Annalium* tomo 1. pag. 402. his verbis: *وعذبوا مار جرجس باصناف العذاب وقتلوه بغلستين وجنس مار جرجس من مدينة قبان وكية* (scil. Diocletianus & Maximianus) *Sanctum Georgium variis suppliciorum generibus cruciatum in Palaestina morte affecerunt: qui Sanctus a Cappadocia genus duxit. Et hic est ille locus, ad quem supra provocabat Sandius his verbis: Quod vero hic idem sit Georgius Cappadox, testatur Patricides in Histor. Eccl. dicens, genus Mar Gergis fuisse ex provincia Cappadocia. Secundus est Georgius medicus Indus, de quo agitur in Patricidis Annalium tomo 1. p. 470. Quoniam autem hac ipsa pagina textus Arabicus & pag. seq. 471. versio Pocockiana nobis emendanda est, verba nonnulla, quæ relationem de Georgio medico antecedunt, simul sub-*

ijiciemus. Ea vero sunt hæc: وملك قسطنطين اثنتين وثلاثين سنة ومات وجميع ما عاش قسطنطين خمسة وستين سنة ومات وخلف ثلاث اولاد فسا الكبير باسمه قسطنطين والثاني سماه باسم ابيه قسطس والثالث سماه قسطنتيوس فولي قسطنطين مدينة القسطنطينية وولي قسطس انطاكية والشام ومصر وولي قسط تيوس (lege قسطنتيوس) مدينة رومية فاما سابور ابن هرمز ملك الفرس فبنا مدينة بالسوس وسماها خوة سابور وبنا مدينة بالسوان وسماها فيروز سابور وبنا مداين بالهند وسجستان Quæ

وغير انهارا كيشرة وبنا قناطرا وجسورا Dn. Pocockius ita transtulit: *Imperavit autem Constantinus annos triginta duos, dein obiit, cum annos sexaginta quinque vixisset, tribus relictis filiis, quorum natu maximum sibi cognominem Constantinum adpellavit, secundum de patris sui nomine*

B 3

mine

C

V. Rect.

mine Constantem, *tertium vero* Constantium; *quorum* Con-
 stantinum, Constantinopoli; Constantem, Antiochia Syriae
 Damascenae, & Aegypto; Constantem, urbi Romae *praefecit*,
 Sapores *vero* Hormozi (Hormisdæ) *filius*, Persarum Rex, *urbem*
 Sufis *exstructam*, Choat-Sabur *appellavit*, *aliam in regione* Sawad,
 Phiruz-Sabur; *urbes etiam in* Sindhia & Sejestan *condidit*, *nec non*
multos effodit fluvios, fornicesque & pontes exstruxit. In qua ver-
 sione duo latent errata in Nominibus propriis commissa.
 Nam (1.) pro: Constantem *urbi Romae praefecit*; legendum: Con-
 stantium *urbi Romae praefecit*; ut versio Latina Arabico textui
 respondeat pariter & ne *Constans* bis ponatur. (2.) pro: *urbes*
etiam in Sindhia & Sejestan *condidit*; reponendum; *urbes etiam*
in India & Sejestan *condidit*, sic legi jubente textu Arabico.
 Ecquænam enim regio *Sindhia*? Certe Utopica. Obiter heic
 monemus, Dn. Pocockii versionem passim ejusmodi errat-
 tis, praesertim in Nominibus propriis, scaterere. Nam quem-
 admodum a Seldeno *in Commentar. in Eutychie origines Alex. p. 90.*
 & *deinceps* e Codice Oxoniensi corrupte exhibentur Arabica
 nomina Patrum, qui Synodo Nicaënae interfuerunt, ut do-
 cuit multis exemplis beatus vir, Dn. JO. ANDR. BOSIVS,
 Polyhistor celeberrimus, quondam Praeceptor ac Hospes
 meus etiam post fata colendus, *in sua Exercitatione Historico-*
critica *περὶ τῶν πατρῶν* *in Periocham Flavii Josephi de Jesu*
Christo p. 56. & seqq. Sic in versione Eutychie Pocockiana
 Nomina Propria Latina saepe Arabicis minus bene respon-
 dent. Quamobrem *Patricidem*, *ἐὼν τῆ τῆ θεῆ παλῶμα*, in
 versione Latina innumeris mendis repurgatum, omisso
 textu Arabico, *jussu laudati* Dn. BOSII, olim publici juris
 faciemus, ut consulamus illorum studiis, qui, expertes
 Arabicarum litterarum, hunc rarum auctorem legere gesti-
 unt. Sed velut antihac conquestus est editor Patricidis sive
 Eutychie, celeberrimus *Pocockius*, dolendo sibi fato ereptum
 esse *Seldenum*, qui operis, cujus auctor fuit, sive editionis *Euty-*
chie, patrocinium suscipere debuisset: ita proh dolor! quo-
 que in praesenti eodem modo mihi conquerendum est. Nam
 BOSIVM mihi meum, qui plurimis, quibus nunc destitutor,
 subsidiis, meam solari potuisset inopiam,

Abstu=

Warnerus. Rationes juxta ac ingeniola primo intuitu vi-
 dentur rationes allatae ita, ut facile ad assensum inviteris.
 At

Abstulit animi dies & funere morsit acerbo.

Sed e diverticulo in viam. Sequitur nunc apud *Patricidem l.c.* narratio de *Georgio Medico*: *فما كبر ضعفت قوته وكل بصره وسقط حاجباه على عينيه فارس الي ملك الهند برسول في طب طنيب فبعث اليه ملك الهند بطبيب يقال له جرجس فعالجه حتي اشتد عصبه وارتد اليه بصره واطاف الركوب* h. e. *Senio autem jam confecto (Sapori) labefacta sunt vires, & caligavit visus, superciliis in oculos prominentibus: quare legato ad Indorum Regem misso, medicum ab ipso petiit. Qui ergo ejus artis peritum quendam nomine Georgium remisit, qui ipsum sanitati restituit, adeo ut confirmarentur ipsi nervi, reddereturque visus, & equum conscendere valeret.* Proinde *Georgius* hic, qui professione *Medicus* erat, alius a *Georgio* martyre, qui professione *Theologus* erat, sane fuerit, necesse est. Ille *Christianus* fuit & vixit in *Palæstina*, ubi & martyrii coronam reportavit, hic fuit *Ethnicus* & vitam degit in *India*, utut negari non possit, coxtaneos fere hos *Georgios* fuisse. E quibus insimul ad oculum patet, quam strenue mentiatur *Sandius*, ajens, *Elmacinum* in *historia Saracenicæ* dicere *Gergen* vel *Georgium* missum ad *Regem Persarum Schabur* (rectius: *Sabur* i. e. *Saporem*) &c. Non enim *Elmacinus*, sed *Patricides*, ut ex allatis ipsius verbis claret, id factum fuisse commemorat. Ecqui enim celebris ille historicus *Arabs*, *Elmacinus*, qui & *Georgius Ebno 'l Amdæ* audit ac *historiam* suam exorditur a septimo post natum *Christum* seculo, (ac, ut & hoc *ως εν τω δευτερο* adjiciamus, ter editus est, primo a *Golio* in folio *Arabice* & *Latine*, *Lugduni Batavorum* 1625. deinde in charta quadruplicata *Latine* tantum, cui perinde, ac editioni in folio adornatæ adjecta est *Roderici Ximenez*, *Archiepiscopi Toletani*, *Historia Arabum*, longe accuratius, quam ante e *manuscripto codice* expressa, *ibid.* anno eodem. Ad ultimum *Arabice* tantum in charta octuplicata *ibidem*, anno eodem.) in *historia Saracenicæ* regis *Sabur* & *Gergis* i. e. *Saporis* & *Georgii*, (quorum ætas, fatente ipso met

San-

plura dicemus.

C

V. Rect.

Sandio, incidit in tempora Cæsaris Constantini & seqq. Imperatorum, qui vixere in quarto a nato Christo seculo,) mentionem facere potest? Eadem autem forte de causa Sandius (ut scilicet lectori fucum faceret, ne fraus ilico deprehenderetur) heic, ut supra ex Patricide, non citavit ex Elmacino libri, capituli paginæve numerum, sic imitatus strenuos mendaciorum architectos. Pergimus ad ea, quæ de tertio Georgio habet *Patricides Annal. tom. 1. p. 481.* ubi hoc modo loquitur: وفي ذلك الزمان قدم فايد (lege فايد) من القسطنطينية الي الاسكندرية يقال له سوربانوس (lege سوربانوس) وكان اريوسي فنغي اثناسيوس البطريرك الي موضع يقال له طيبار ياده وصير جريج (rectius جرجس) بطريرك على الاسكندرية وكان اريوسي اقام ست سنين وخرج سوربانوس القايد من الاسكندرية يريد القسطنطينية فلما خرج من الاسكندرية وثب اهل الاسكندرية الملكيين على جريج البطريرك فقتلوه واحرقوه بالنار ورجع اثناسيوس البطريرك الي موضوعة (lege موضوعة) i.e. vertente Pocockio, Eodem tempore Constantinopoli Alexandriam veniens Prefectus quidam nomine Syrianus, qui Arianus fuit, Athanasium Patriarcham in locum quemdam Tiberiada dictum relegavit, Patriarcha Alexandria constituito Georgio, qui Arianus fuit, annosque sex sedit. Dein abiit Syrianus Prefectus (adde: ex Alexandria, ut textus Arabicus habet) Constantinopolin petiturus; quo Alexandria profecto, urbis ejus incola Melchiani Georgium Patriarcham adorti, ipsum interfectum igne cremarunt, reversusque est in locum suum Athanasius (adde: Patriarcha. Nam & hæc vox in textu Arabico habetur.) Heic ως εν παροῦδω notamus, Patricidem errare, dum scribit, Georgium Arianum a Melchianis igne crematum fuisse. Neque enim Melchiani, qui Christiani fuerunt, sed populus Alexandrinus ethnicus, necandi Georgii auctores fuerunt, quod patet ex epistola Ju-

At

in artibus. rationes juxta ac ingeniosa primo intuitu videntur rationes allata ita, ut facile ad assensum inviteris.

At

20.
17.
601.
satur. Multa sunt Samaritanis (ut & hoc ex Morino in gratiam
lectoris harum rerum amantis, nec tamen Morinum ipsum
habentis. adferam & quidem ex eius dissertatione)

597.
la Juliani Imperatoris, qua Alexandrinum populum propter
necem Georgii corripuit. Vide Socratem III. 3. p. m. 331. & So-
zomenum, qui V. 7. p. m. 629. Ethnici vero, inquit, cum Julianus
imperium consecutus esset, Georgium occiderunt. Et imperator ipse
hoc ita gestum esse testatur, quod utique confessus non fuisset, nisi a ve-
ritate coactus. Voluisset enim, opinor, Christianos, quales nam-
cunque sint, magis quam ethnicos Georgii fuisse occisores. &c. E qui-
bus simul colligi potest, quam vera sint, quæ supra de Georgii
morte retulit mendacissimus Sandius. Atque hic Georgius,
Patriarcha Alexandrinus, demum est ille Georgius Arianus,
quem cum præcedentibus Georgiis male confudit, adeoque
e tribus Georgiis, Cappadoce scilicet martyre in Palæstina, Medi-
co Indico & Episcopo Alexandrino Ariano, nobis unum Ge-
orgium Sandius conflavit. Mirum, quod suo Georgio I. non
attribuerit etiam res gestas quarti Georgii, qui & ipse Patriar-
cha Alexandrinus, hujus nominis secundus, fuit, & quatuor annos se-
dit, dein audio Moslemos seu Muhammedanos devictis Romanis
Palæstinam occupasse, eosdemque Ægyptum tendere, mari se commit-
tens Alexandria in Palæstinam fugit, (quod factum est anno 17.
Imperatoris Heraclii) mansitque post ipsum cathedra Alexandrina
absque Patriarcha Melchita annos 97. vide Patricidæ Annales tom.
2. p. 267. At veritus Sandius, ne nimis in Chronologiam pec-
caret, ab hoc quidem abstinuit. Antequam hinc abeamus,
adhuc notare placet erratum admissum in Lexic. Castelliano

p. 2017. ubi مار سر جيس vertitur h. m. Duo nomina barbara pro
uno (מר גרגור Gig.) Nom. loci vel forte Divus Gregorius
est. ubi pro: Divus Gregorius; legendum: Divus Georgius. Con-
fer Golii Lexicon Arab. p. 2277. ubi hæc sine menda leguntur.
Atque sic Giggejus quoque corrigendus, cujus aliam lectio-
nem a Castello adferri non erat necesse, quoniam illa vitiosa
est, prognata ex adfinitate litterarum Arabicarum medianarum
& ا, adeoque pro Giggeii مار سر جيس legendum
مار سر جيس. Sed de S. Georgio Equite cataphracto alibi
plura dicemus.

C

V. Rect.

Sandio, incidit in tempora Cæsaris Constantini & seqq. Imperatorum, qui vixere in quarto a nato Christo seculo,) mentionem facere potest? Eadem autem forte de causa Sandius

V.

Recte Cl. Buxtorfius in *Thesauro Grammat. ling. sanct.* p. 52. n. 5. de absentia Dagesch lenis in litteris Begadkephath agens, dubitat, an genuinum sit **בְּגַדְכֶּפֶת** *conversa es.* Jerem. II, 21. Nam utique בְּ leniter dageffandum pariter ac legendum **בְּגַדְכֶּת** cum Dagesch leni & sine præfixo Vav, quod ex incuria forte adjecit Cl. Buxtorfius. Ita MSC. Codex Jenensis.

VI.

Tertius decimus agitur annus, ex quo celeberrimus Pocockius edidit Oxonii **لامية الحجيم** *Lamiata 'l Ajam, Carmen Tograi*, Poëtæ Arabis doctissimi, una cum versione Latina & notis praxin illius exhibentibus, quæ, quia candidatos Arabifini non parum juviffe merito dici possunt, semper magnificimus magnificimusque. Pag. 136. duntaxat quædam occurrunt, quibus calculum nostrum adjicere a veritate prohibemur. Dicitur ibi: A verbo **س** *Sâlama est* & **س** *Salâmon*, quo in communibus salutandi formulis uti solent, dicentes sc. **سلام عليك** *Vobis vel tibi سلام* i.e. *Sanitas, incolumitas, omnimoda integritas, & Pax*: quod tamen cum & alia significet, (nam ei vel decem, & quod excurrit, notiones subsunt) placuit Arabi cuidam ex ambigua vocis significatione jocandi ansam arripere; cumque ab obvio quodam his verbis salutaretur, **السلام** *Tibi Salam*, respondit **الجتجات عليك** *Tibi Jathjath*. Mirantique, & quænam esset illa resalutandi forma, roganti, Paria (inquit) tibi refero: sunt enim **جتجات** & **سلام** *due arbores amara*, quarum cum tu mihi alteram precaris, alteram ego tibi ominor. Hactenus Pocockius. Pleraque bene habent. Id tantum a veritate alienum esse videtur, quod **سلام** & **جتجات** *duas arbores amaras nuncupat.* To **سلام** quidem inter arborum amararum nomina esse, eque hujus arboris cortice corium pellemve concinnari, quis est, qui negabit? At **جتجات** non arbos, sed herba tantum est ex amariorum genere, in Nili ripa frequens, tenuibus oblongisque furculis; in quorum extre-

20.
17.
601.
*satur. Multa sunt Samaritanis (ut & hoc ex Morino in gratiam
lectoris harum rerum amantis, nec tamen Morinum ipsum
habentis, adferam & quidem ex eius dissertatione)*

598.
*tremitate flores parthenii floribus similes, crenati, gustu amari, ut ex
Ibn Beithar seu Beitharide, Medico Malacensi, referunt Golius in
Lex. Arab. p. 466. & Castellus in Lex. Heptagl. p. 630. Quare minus
bene Dn. Pocockius جتيان & سلا duas arbores amaras voca-
vit, cum dua planta amara dici debuissent.*

VII.

Communiter Grammatici Hebræi docent, tonum vocis
in lingua sancta semper vel esse in ultima, ut: שִׁמְרִי *schomér*;
vel in penultima, ut: קִרְשֵׁי *Kodesch*. Nunquam autem accen-
tum in antepenultima collocari volunt. Et profecto haut in-
juria recedimus a vitiosa Rabbiorum hodiernorum pro-
nunciatione, accentum sæpe in antepenultima collocantium,
efferendo v. gr. vocem כֹּהֲנִים (i. e. *Sacerdotes*) *Kobanim* cum
tono in antepenultima, cum tamen *Cobanim* cum accentu in
ultima pronunciandum fit. Interim hoc Grammaticis dare
nequeo, tonum nunquam in Hebrææ linguæ vocabulis ca-
dere in antepenultimam. Nam accentum in eandem quoque
adscendere nonnunquam, accentu ob alium vicinum re-
tracto, haut in incerto est. Exempla sunt in mundo: וַיֵּשְׁבוּ
שָׁמָּה & *habitarunt ibi*. Gen. XI, 2. & 31. Sic וַיִּחַדּוּ *occiderunt*
virum. Genes. XLIX, 6. Alia passim extant. Objicies: Accen-
tum allatis in exemplis adficere tantum penultimam, quum
Scheva non constituat syllabam, sed in pronunciatione fit
absorbendum. Sed attende, *Lud. Capellum* jamdudum ratio-
nibus sat validis, quibus destruendis adhuc nemo fuit, stabi-
litum ivisse, Scheva mobile necessario constituere syllabam
apud Hebræos, nec unquam ab interpretibus LXX. olim in
Nominibus propriis absorptum fuisse constat. Tum ipsimet
accentuatores, qui alioquin Scheva legibile nec legunt, nec
legi ab aliis volunt, dicunt, in accentuatione Scheva mobile
(sive simplex sive compositum) cenferi constituere syllabam
v. gr. לְמַרְה in accentuum ratione æstimari pro trisyllabo,
quamvis revera alias fit disyllabum. Sed velim audire ex his,
quænam fit ratio diversitatis, quod in accentuatione Scheva
constituat syllabam, extra accentuationem vero non item.

Sandio, incidit in tempora Cæsaris Constantini & seqq. Imperatorum, qui vixere in quarto a nato Christo seculo,) mentionem facere potest? Eadem autem forte de causa Sandius (ut scilicet lectori fucum faceret, ne fraus ilico denreheretur)

Hæc sane inter se pugnare nec unquam conciliari posse videntur. Adhæc quare Scheva legibile audit legibile, si legi non debet? Erit ergo *σδηρόζυλον*. Hoc enim non est legere Scheva, si ejus litteram cum sequente littera conjungo. Aliud enim est, legi litteram *ש* Scheva, aliud legi ipsummet Scheva. Quod autem Rabbinii Scheva mobile in metro absorbent, id necessitate & legibus carminis coacti faciunt, insuperque carmina Rabbinica flocci facimus, utpote inducta contra genium linguæ Hebrææ tempore, quo mos versus vulgatos (leoninos & rhopalicos, Knüttelverse alii vocant) pangendi invaluit. Ore rotundiore Musam Hebræam canere non ita pridem docuit Laurentius Frisius in Prosodia Hebraicæ Epitome bipartita, Hafniæ 1671. edita. Negari proinde nequit, ipsam quoque antepenultimam syllabam apud Hebræos accentu tonico nonnunquam affici, nisi quis dicere malit, in tali casu lineolam Macceph esse subintelligendam, cui, si præfertim in MSS. Codicibus tale vinculum additum reperitur, non adeo refragabimur.

IX.

Abludit a veritate, quod nonnemo in Grammat. Hebr. p. 4. de abjectione fulcri *ש* Cholem agens, tradit, *Vav rarissime bis consequenter deficere*, ut *מִאֵרָת* lumina, Gen. I, 16. *לְאֵתָת* ad signa. Gen. I, 14. Frequentatur id certe, tantum abest, ut hoc rarissime adsoleat fieri. Sic *לְרֵתֵיכֶם* Genes. XVII, 7. *לְרֵתֵיכֶם* ibid. v. 12. Sic *עֲרֵת* pelles, bis occurrit Exod. XXVI, 19. *עֲרֵת* pelles eorum, Levit. XVI, 27. *עֲרֵת* ascendentes Gen. XLI, 2. *טִבְתָּ* pulcra, Gen. VI, 2. Sexcenta alia prætermitto. Quin immo in universum observationes Grammaticorum de Vav Cholem pleno & defectivo ne cassa quidem nuce emerim. Attende, quæso, modo ad verba Aben Esra in præclara illa præfatione commentariorum suorum in legem, ubi de variis interpretationum generibus disserit, & judica: *הַזְכִּיר* (inquit,) *לְאֵתָת* טעמי אנשי המסרת למרה זאת מלאה ולמה נחסרה כי כל טעמיה כדרך הורש ה' כי הכותב פעם יכתוב המלה

Sandio, incidit in tempora Cæsaris Constantini & seqq. Imperatorum, qui vixere in quarto a nato Christo seculo,) mentionem facere potest? Eadem autem forte de causa Sandius

& Versio Samaritana: *ἸΡΜΑΖΙ *ἸΛΑΡ *ἸἸἸἸ *ἸἸἸἸ
=: ἸΡΖΥ∇ *ἸἸἸἸ *Ligata est ad vitem civitas ejus, & ad palmi-
tem filii roboris ejus.* In quorum verborum sensum peculiari in
dissertatione inquisituri sumus. Mens autem nostra heic, ut &
in ceteris nostris observationibus Samariticis, non est, ut cor-
rigamus textum Hebræum ex textu Hebræo-Samaritano, sed
ideo tantum hæc adferimus, ut ostendamus varias in textu
Hebræo lectiones (textum autem Hebræo-Samaritanum eti-
am esse Hebræum, quis neget?) e quibus semper optima, quæ
analogiæ fidei, textus *συναφεία*, & morum honestati est con-
formis, eligenda venit. Hinc nemo nobis affingat alienam
mentem, quasi Hebræum textum corruptum esse censeamus.
Diversissima enim sunt, *in textu Hebræo dari varias lectiones, &
textum Hebræum esse corruptum.* Prius ut veritate coacti con-
cedimus: ita posterior strenue negamus. Ecquis enim no-
strum dicit, textum authenticum Græcum Novi Testamenti
esse corruptum, cum tamen apud nostrates omnes in con-
fesso sit, varias lectiones haut paucas in eo reperiri, (specimen
hujus rei eximium exhibente celeberrimo viro Dn. D. Sauber-
to in laboriosissimo *Variarum Lect. textus Græci Evangel. S. Mat-
thæi opere Helmstadii edito.* Nullum enim privilegium (verba sunt
celeberrimi Waltoni in *dissertat. de Linguis Orientalibus p. 112. &
seqq.*) Judæis pro Veteri, præ Christianis pro Novo Testamento con-
cessum novimus, vel providentiam divinam eorum codicibus magis in-
vigilasse, quam Christianorum, ut cum multa variantes lectiones in
Græcis codicibus, etiam antiquissimis, occurrant, codices Hebræos im-
munes esse credendum sit: quod enim quidam superstitiose verentur,
ne hoc modo vacillet fides, & de salutis doctrina actum sit, nisi eandem
Scribis *ἀναμαρτυρίαν*, quam ipsis scriptoribus sacris tribuamus, va-
num & frivolum est: cum enim de facto constet, lectiones varias inve-
niri in antiquiss. & probatissimis codicibus, quod negari a nemine possit,
nisi oculos occludat, quam absurdum est ob consequentias fictitias, quas
quidam sibi imaginantur, negare quod palam & omnibus notum est?
Hoc enim est, ac si quis quum Solis Eclipsin oculis conspiciat, negaret
tamen, hoc fieri posse, quia tabula Prutenica nullam tali hora futuram
prædixerant. Licet vero tam ipsorum, qui tales consequentias me-
tuunt,

20.
17.
fatur. Multa sunt Samaritanis (ut & hoc ex Morino in gratiam
lectoris harum rerum amantis, nec tamen Morinum ipsum
habentis, adferam, & quidem ex ejus *dissertatiuncula de Samari-*

60.

600.
tuunt, intersit, quam nostra, ad eas respondere, quam dilutum tamen
sit argumentum, quivis facile perspicere potest. Quis enim ita argu-
mentantem non rideret? In Livii scriptis errata quaedam irrepperunt,
ergo vacillat tota Romanae historiae fides, vel nihil certi habemus de
Caesare, Pompejo & aliis; vel in Aristotelis & Platonis libris, exem-
plaria in quibusdam variant minutis, ergo nihil certum est in eorum
Philosophia. Hoc profecto esset omnem historiarum fidem de mundo
tollere & libros omnes antiquos ut corruptos abjiciendos statuere.
Præterea multo magis invigilavit divina providentia, uti supra dixi-
mus, in hisce codicibus conservandis, ita ut immunes sint in omnibus
qua ad fidem & salutem necessaria sunt, & in articulis omnibus fun-
damentalibus, inter codices ab Ecclesia receptos Hebraeos, Græcos, Sy-
riacos, Latinos &c. summa sit consensus. Serio itaque responso in-
dignos esse vult Heinsius, qui aut variasse olim in quibusdam libros,
aut ex iis minus emendatos codices cum cura restitutos negent, pro-
leg. in exerc.

X.

Genes. XIX, 16. textu Hebræo legente: **וְלֹא חָשַׁבְתָּ**
אֶת-בְּנֶךְ אֶת-יְחִידְךָ Et non prohibuisti filium tuum unicum tuum
(non pepercisti filio tuo unico tuo) LXXviralis (ut cum vul-
go loquar) versio habet: καὶ οὐκ ἐπέσω τὸ ὕμῃ σὺ τὸ ἀγαπῶν
δὲ ἐμὲ. Et non pepercisti filio tuo dilecto propter me; adeo ut quam-
vis vox **כִּפְּנֵי** id est, propter me non occurrat in textu He-
bræo, legatur tamen in textu Hebræo-Samaritano h. m.
=: **אֶת-בְּנֶךְ אֶת-יְחִידְךָ אֶת-בְּנֶךְ אֶת-יְחִידְךָ אֶת-בְּנֶךְ אֶת-יְחִידְךָ** quæ
Versio Samaritana reddit: **אֶת-בְּנֶךְ אֶת-יְחִידְךָ אֶת-בְּנֶךְ אֶת-יְחִידְךָ**
=: **אֶת-בְּנֶךְ אֶת-יְחִידְךָ אֶת-בְּנֶךְ אֶת-יְחִידְךָ** Et non subtraxisti filium tuum corculum tuum
a me i. e. mibi. Sequuntur Syrus & Vulgatus, quorum ille addit
וְאֶת-בְּנֶךְ אֶת-יְחִידְךָ, hic vero suum propter me. E qua Samaritica ver-
sione, quæ Hebraicum **יְחִידְךָ** unicum tuum, expressit per
אֶת-בְּנֶךְ אֶת-יְחִידְךָ corculum tuum, simul discimus, Hebraicum voca-
bulum **יְחִידְךָ**, cui respondet in N. T. **μονογενής**, unigenitus, non
significare idem, quod primogenitus (ut nonnulli heterodoxi
volunt) sed idem esse quod dilectissimus, unice dilectus, ut rectis-
sime vertatur a Græcis **ἀγαπητός**, ut Gen. XXII, 2. 12. 16. Judic. XI,
34. Je-

Sandio, incidit in tempora Cæsaris Constantini & seqq. Imperatorum, qui vixere in quarto a nato Christo seculo,) men-
facere notest? Eadem autem forte de causa Sandius
denranderetur)

34. Jerem. VI, 28. Amos VIII, 10. Zach. XII, 10. aut ἀγαπῶντες
Prov. IV, 3. ποιοῦτος Judic. XI, 34. Nam Isaacus, qui h.l. vocatur
Abrahami filius יִצְחָק, neque erat unigenitus, neque primogenitus,
Ismael enim, qui & ipse Abrahami filius fuit, natu major & primogenitus
erat. Tandem & heic observari obiter velim, pro Hebræo יְהִי־יִרְמֵיָהוּ Hebræo-Samaritanum textum
habere יִצְחָק־יִרְמֵיָהוּ (i.e. יְהִי־יִרְמֵיָהוּ) טוֹב אַ presentante punctum
Kamez.

XI.

In loco Genes. XXV, 8. duplex occurrit varia lectio. Textus
Hebræus est hic: וַיָּנֹחַ וַיָּמָת אַבְרָהָם בְּשֵׂיבָה טוֹבָה וַיִּקְוּ עַמּוּיָיו
: וַיִּשְׁבַּע וַיִּחְסֶף אֶל-עַמּוּיָיו Et obiit & mortuus est Abraham in
senectute bona, senex & satur, & congregatus est ad populos suos.

Textus autem Hebræo-Samaritanus sic habet: וַדְּאִמְרָא

וַדְּאִמְרָא וַדְּאִמְרָא וַדְּאִמְרָא וַדְּאִמְרָא וַדְּאִמְרָא וַדְּאִמְרָא וַדְּאִמְרָא וַדְּאִמְרָא

=: וַדְּאִמְרָא וַדְּאִמְרָא Ubi (i.) pro Hebræo וַיִּשְׁבַּע & satur,

habet וַדְּאִמְרָא וַדְּאִמְרָא i. e. וַיִּשְׁבַּע וַיָּמָת h. e. & satur dierum.

Eodem pacto Versio Samaritana: וַדְּאִמְרָא וַדְּאִמְרָא & satur

dierum. Sequuntur LXX. ἡμερῶν πλήρης ἡμερῶν, & plenus dierum.

Hos Syrus: ὁ ἀβραάμ ἐσάτυρε ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ & saturatus est diebus suis.

Nec aliter Arabs: قَدْ شَبِعَ مِنْ الْعُمُرِ jam saturatus aetate.

Una cum Vulgato: Et plenus dierum. (2.) pro Hebræo — אֶל-

עַמּוּיָיו ad populos suos, (ἐπὶ τῶν πληθύνων,) legit וַדְּאִמְרָא i. e. אֶל-

עַמּוּיָיו ad populum suum. Atque sic in Singulari quoque expresserunt

Versio Samaritana, ὁ δ. Onkelos, Syrus, Arabs & Vulgata.

Antequam heic abeam, placet adhuc monere, in allato loco

Hebræo-Samaritano duo vocabula, nempe יְהִי־יִרְמֵיָהוּ & וַדְּאִמְרָא,

scribi cum lineola superimposita. Superposuerunt autem Samaritæ

virgulam voci יְהִי־יִרְמֵיָהוּ ideo, ut significent, eam h.l. non

efferendam esse יְהִי i. e. barba, quæ significatio huc non quadrat,

sed יְהִי i. e. senex. Supra vocabulum וַדְּאִמְרָא vero facit

lineola, ut notetur, non esse h.l. nomen numerale וַדְּאִמְרָא i. e.

septem, sed וַדְּאִמְרָא, quod in regimine facit וַדְּאִמְרָא (ut h.l.) i. e.

satur.

*satur. Multa sunt Samaritanis (ut & hoc ex Morino in gratiam
 lectoris harum rerum amantis, nec tamen Morinum ipsum
 habentis, adferam, & quidem ex ejus dissertatiuncula de Samari-
 ticus Legis sectionibus, colis, periodis, aliis que notulis p. 203.) cause istius
 lineola sic affigenda, & de earum nonnullis opus esset ipsos Samarita-
 nos inquirere. Sape affigitur, ut moneatur lector dictionem (Latine
 dixeris : vocem) esse peculiari quadam significatione sumendam, non
 pro ea, qua primo mentem subire posset. Ut Exod. V, 3. ne occurrat
 nobis כָּבֵר אוֹ כָּהָרֵב cum peste aut cum gladio. Lineola
 jacet super Daleth ad demonstrandum dictionem illam hic non esse
 legendam significatione ordinaria per duplex a, qua sic lecta verbum
 significat, sed per duplex e. Ita Num. XIV, 12. Percutiam eum peste
 אֲכַנּוּ בְּכָבֵר. Interpres Samariticus כְּמוֹתָן mortalityte. Sic Sy-
 rus & uterque Chaldeus. Gen. XLIII, 10. legitur פַּעֲמִים cum lineo-
 la super Jod, ut ostendatur dictionem (vocem) legendam duali nu-
 mero, duabus vicibus: quod ut ostendat interpres vertit זְבֻנָּיִם
 Sic Genes. XLIX, 15. לְמַס עֶבֶר tributo serviens, lineola est super
 Beth, ut ostendatur dictionem illam esse participium, non tertiam
 prateriti personam, neque nomen. Exod. quoque XXXII, 7. לֵאמֹר לְךָ
 dicens, Vade. Lineola est super Caph, ut doceatur dictionem illam
 verbum esse, non pronomen cum prepositione, sive significare Vade,
 non tibi. Num. XVI, 29. וּפְקֹדֶת כָּל הָאָדָם & visitatione omni-
 um hominum. Lineola super Coph, ut doceatur nomen esse, & alio
 modo legendum, quam si verbum esset. Sic non semel Num. XI, 22.
 Aliquando denotat litteram aliquam abesse, qua adesse debuerat, ut
 Gen. II, 22. וַיִּבֶן יְהוָה Et ædificavit Dominus. Lineola litteræ
 Nun superposita docet apocopen esse factam litteræ He, nec integre scri-
 ptum esse וַיִּבְנֶה, ut Gen. I, 22. וַיִּרְבֶּה qua sepe in hujusmodi verbis
 contingit, ut Gen. IV, 4. וַיִּשֶׁע & respexit. Lineola super Ain, ut
 notetur He abesse. Dici etiam potest, ut non sumatur pro intellexit,
 a Radice כָּוַן, ut Num. XXIV, 7. וַיִּרֶם quod a radice רוּם descen-
 dit. Sic Num. XXX, 6. ut Jod abesse monstratur. Gen. XVII, 19.
 אֲכַל affigitur lineola duobus prioribus litteris, ut doceatur ab אֲכַל
 quod luctum significat, non esse deducendam, nec esse conjunctionem
 adversativam, sed, ast, immo, sed adverbium affirmandi. Quo sensu
 D dictione*

XXXIIX, 2. (quem ipse tamen erat, ...) E קָרוּ

dictionem interpretatus est Interpres Samaritanus קטט, vere, ut
 & Paraphrasta Onkelos & Jonathan. Deuter. XXXI, 18. וּמְנִי
 אֶסְתֵּר אֶסְתֵּר ut novent Aleph cum He sequentis dictionis esse per-
 mutandum, sic legendo אֶסְתֵּר אֶסְתֵּר, ut revera legit Interpres
 Samarit. Gen. XXIX, 34. in Versione Samaritana שִׁמָּה nomen ejus,
 lineola super Aleph notat litteram illam pro He positam esse. Verum
 longe plurium rationes nobis incognita sunt. Exempli causa Gen. VI,
 4. quare scribunt אֶבְרִיִם cum duplici lineola, & ו. 2. ejusdem
 capituli טֹבַת. Sic Gen. XIX, 22. וַיִּפְּנוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים &
 recesserunt inde viri illi, quare duplex lineola super הָאֲנָשִׁים.
 Idem Exod. XXXII, 23. Exod. XXXIX. Num. XIX, 6. & alia com-
 plures, de quibus nihil aliud conjicere possumus, nisi causas illis esse
 superstitiosas, & ridiculas.

XII.

Nominis Proprii אֲרַתַּחֲשַׁחֲתָּה Artachschafchta five Ar-
 taxerxes occurrentis Esr. IV, 7. etymon D. Gregorius Gregorius
 Francus in Lexico Sancto Hanoviae anno 1634. in charta octuplicata
 edito, quod Hebraismi Studiosis ob priorum explanatio-
 nem Nominum, quae a Lexicographis plerumque sunt omif-
 fa, merito commendamus p. 606. num. DCCXC VIII. his
 verbis evolvere conatur: אֲרַתַּחֲשַׁחֲתָּה Artachschafchta.
 Artaxerxes. Arthahasthe. Arthahastha. אֲרַתַּחֲשַׁחֲתָּה. Esr. IV, 7.
 id est, strenuus & fervidus bellator. Rad. רָחַח est fervere, bullire,
 coquendo ebullire, effervescente, sonare. רָחַח est ebullitio, fervor.
 Quadrat huc ardeo & rauchen/i.e. fumare. Altera Rad. est שָׁחַח
 corrumpere, perdere, delere: unde nostrum schacht/schachsten/
 schacht machen. Verbum etiam שָׁחַח humiliare, prosternere, in-
 curvare. Oportet igitur in nomine proposito aliquam ad-
 mittere litterarum transpositionem: quam nec illi effugiunt,
 qui illud reddunt per luminis sive maledictionis silentium: ab אֲוִר
 & הָשָׁה & שֹׁהַ, vel ab אֲרָה & הָשָׁה, ut Artaxerxes sit is, qui
 lumen, maledictionem, silentium vel festinationem ponit. Sed prior
 originatio, quae Fungeri est, magis convenire videtur. Hacten-
 us Francus. Gemina his habet Leusdenius in Onomastico sacro
 p. 33. Artaxerxes, inquam, אֲרַתַּחֲשַׁחֲתָּה Lumen five ma-
 ledictio, silentium vel festinationem ponens, aut fervor
 lati-

שָׂבַע, quod in regimine facit שָׂבַע (ut h. l.) i. e.
 satur.

latitiæ. Generale nomen est (ut Lyrano & Metaftreni Perfæ placet) regum Persarum, quemadmodum Cæsar, Romano-
rum Imperatorum. Esr. IV, 7. Ibid. & pag. seq. Artaxerxes
אֲרַתְחַשְׁתָּא Luminis sive maledictionis silentium, vel festi-
nationem persuadens, aut fervor direptionis. Esdr. VII, 21. &
VIII, 1. Nehem. II, 1. & V, 14. & XIII, 6. At vero si modo his
auctoribus succurrisset, id vocabuli origine Persicum esse,
non frustra laborassent in inquirenda ejus etymologia in Pa-
læstina. In illa terra, quæ hoc genuit, natales ejus quærendi
sunt. Sola Persia, cui incunabula debet sua, nominis hujus
notionem docere potest. Græcum autem Artaxerxes magis
accedit ad originem, quam Hebraicum ex parte corruptum

אֲרַתְחַשְׁתָּא. Persicum enim est *Ardeschir* vel *Ardeschir*
Ardeschir, ac Persice farinam ac lac significat, vel potius pul-
mentum sive miscellam ex lacte & farina. Vid. Gollii & Castelli
Dictionar. Pers. p. 17. Quo nomine, inquit Lud. de Dieu Animad-
vers. in Esr. IV, 7. p. 228. primus Longimanus a Persarum Magis fuit
adpellatus, cujus nomen Persice erat Bagman Daras-dast i.e. Longi-
manus. Vide celeberrimum Schickardum in *Tarich.* p. 22. & 48.
Duo autem hujus nominis apud Persas præcipue Reges fue-
re, de quibus Georgius Gentius in notis ad Muslabi Eddini Sadi Schi-
rasensis *Rosarium Amstelodami* 1651. excusum p. 594. & quidem ad
verba extantia p. 241. در سیرت اردشیر بابکان آمده است
i.e. in *Annalibus Ardeschiri Babegani memoria proditum est* &c. se-
quentia adfert: In *Thesauro* Regio geminus hujus nominis Rex oc-
currit, alter est Ardeschirus Esfendiari filius, cujus pater Cufa-
sibus اسفندیار روئین تن Esfendiar aneo corpore cogno-
minatus fuit. Alter est Ardeschirus Safani filius, qui Babe-
gani filiam conjugem habuit: heic itaque addito Babegani nomine,
alter Esfendiari filius excluditur, qui Babegani tritavus fuit. No-
men autem אַחַשְׁוֵרֶשׁ Ahasveros recte inexplicatum reliquit
modo memoratus Francus, sentiens, id Persicam agnoscere ori-
ginem. Persice scribitur אַחַשְׁוֵרֶשׁ denotans præditum
D 2 maje-

XXXIX, 2. (quem ipse tamen citat, Orientibus, ut vocat)

E

קד

majestate. Confer Golii & Castelli Diction. Pers. p. 12. Est enim
 vox composita ex **أَخَشَّ** & **وَر**. Nam Persis **أَخَشَّ**
 est **وَر** dignitas seu majestas & honor seu pretium **وَر**
 (wer) autem nominibus abstractis affixum facit concretum &
 possessorem alicujus rei designat, ut Hebræis **בְּעַל**, Arabibus
بِأَمَوْر. Sic dicunt **بِأَمَوْر** **بِأَمَوْر** animam habens, animal.
بِأَمَوْر **بِأَمَوْر** (lege **بِأَمَوْر**) nomen habens, celebris.
بِأَمَوْر **بِأَمَوْر** afflictionem habens, afflictus. Similiter ergo **بِأَمَوْر**
 principatum habens, princeps. Verba sunt Ludovici de Dieu Ani-
 madvers. in Esth. I, 1. p. 247. & seq. Conferantur ejusdem Rudim.
 Pers. Lib. 3. c. 5. p. 61. Adde Jo. Gravii Elementa Ling. Pers. pag.
 20. num. 3.

XIII.

Frustra est Joannes Fabricius, qui in Specimine Arabico p. 160. Sixtinum ab Amama & b. D. Glassium correcturus, ipse
 corrigendus, scribit: (Vocis **أَلَلَّ**) Radix usitata est, non **أَلَّ**
أَلَّ, uti perperam statuunt viri Cl. Sixtinus ab Amama, & ex eo
 D. Salomon Glassius, sed **أَلَّ** **أَلَّ**, qua formaliter significat
 colere, servire. Unde materialis significatio est adorare. Quia
 quem adoramus, illum etiam religiose colimus. Hinc descendit nomen
أَلَّ Deus, quod cum summo & vero Deo tribuitur, Arabes efferre solent
 contracte, preposito articulo **أَلَّ**. Quoties igitur in Pentateucho
 occurrit vox **יְהוָה**, toties Arabs reddit **أَلَّ**. Quando vero con-
 junguntur hæ vocæ **יְהוָה אֱלֹהִים**, tum Paraphrastes Arabs reddit
أَلَّ أَلَّ. Faceffat igitur hinc Doct. D. Gomarus Theol. Prof.
 in Academia Gröningana, qui in Disputationibus suis Theologicis,
 quas inscripsit Selectas, dubitat, num Radix illa **أَلَّ** apud Arabes
 in usu sit. Ut vero dubitationi nullus locus relinquatur, produco
 testem

שָׂבַע, quod in regimine facit **שָׂבַע** (ut h. l.) i. e.
 satur.

restem omni exceptione majorem ipsum Arabem doctissimum جوهرى
 Scheuhari, qui Dictionarium Arabicum locupletissimum conscripsit,
 ubi themata quinque millia & quingenta cum suis derivatis expli-
 cantur. Exemplar scriptum est Bagdadi, anno post fugam Mu-
 hammedis supra sexcentiesimum septuagesimo tertio, duobus volumi-
 nibus in folio. Hic, inquam, Auctor pro me respondebit, cum ita fari
 incipit: *اللَّهُ أَلَا أَمْبٌ عِنْدَ مَنْ أَيْتَنَ قَوْلُنَا إِلَهٌ وَاللَّهُ* b. e.

Aliha idem significat quod abada b. e. colere, servire, unde dictio
 (rectius: vox) nostra ilâhon & cum articulo Allâho. Hinc lucem
 accipit vox Ebraea אלהים *cujus formale non consistit in judicando,*
qua sententia Rabbiorum jamdudum protrita & explosa est, sed
in colendo. Unde Deus summus ita dicitur, quia ille solus religiose
colendus & adorandus est. Qua Etymologia quanam natura & gloria
Dei conformior dari possit, equidem ignoro. Hactenus Fabricius.
 Bene habet, quod Gomarum de radice Arabica dubitantem,
 an reperiatur, refutat. Bene habet, quod producit testimo-
 nii loco Lexicographum Arabem, indeque sententiae suae
 robur conciliat. Modo a Sixtini ab Amama & B. Glassii corre-
 ctione abstinuisset. Utique enim Radix Vocis *الله* ilâhon,
 Deus, est *الله*, ceu volunt viri laudati, non *الله*, quæ est senten-
 tia Fabricii. Provocat quidem, ut stabiliat sententiam suam,
 ad Scheuhari Lexicon Bagdadi scriptum, ex illo tamen nil
 amplius ostendere cupit contra Gomarum, quam Radicem
الله esse apud Arabes in usu, quod ille negarat. At vero quum
 hoc MSC. forte vocalibus fuerit destitutum, ipse radicem *الله*
 punctis ita animavit, ut fieret *الله*. Quod si vel maxime pun-
 cta vocalia ita apposita fuerunt, ut legeretur ibi *الله*, librarii
 tamen id sphalma fuerit, necessum est. Nam Golius & Ca-
 stellus, qui & ipsimet MSS. Codicibus laudati Lexici fuerunt
 usi, constanter asserunt, ille in Lexico Arabico p. 144. (ubi obi-
 ter nota, linea 5. pro *Doluit* legendum esse *Coluit*,) hic in Lexico-
 D 3 Heptagl.

XXXIIX, 2. (quem ipse tamen citat, Oremus, ibi vocem
 E *الله*)

Heptagl. p. 120. radicem \aleph \aleph \aleph poni pro \aleph *obstupuit, alto-*
nitus fuit & terrorem concepit, \aleph \aleph \aleph vero significare idem,
quod *colere, adorare*, quæ est ipsissima Sixtini ab Amama & D.
Glassii sententia.

XIV.

Formula illa Germanorum meorum: *Die Seele sitzt ihm*
auf der Zungen; cui gemina est illa Latinorum: Animam intra
dentes habet; nata est ex falsa persuasione, qua vulgo creditur,
animam moribundi ex ore exhalari, quum tamen ea non
ex ore, sed potius e naribus efflari videatur. Ne autem solus
id adfirmare dicar, en consentientem nobis virum summum
æque ac acutissimum illum Gallum *Joannem d'Espagne in libel-*
lo cui titulum fecit: SCHIBBOLETH, ou reformation de quel-
ques PASSAGES dans les versions Françoise & Angloise de la
Bible; correction de diverses opinions communes, peintures histo-
riques, & autres matieres h.e. Emendatio quorundam locorum Scri-
ptura in versionibus Biblicis Gallica & Anglicana: correctio diversa-
rum opinionum communium, picturarum historicarum aliarumque
materierum, quem libellum e Gallico sermone in vernaculam
nostram translatum una cum reliquis celeberrimi hujus viri
scriptis Germanice versis propediem, DEO dante, publici ju-
ris faciemus, fidem, quam in nuperrima nostra Germanica
versione ejusdem auctoris libelli, cui titulus: *Nouvelles obser-*
vations sur le Decalogue, i.e. Nova observationes in Decalogum de-
dimus, liberaturi. Verba ejus, utut prolixa, recensere & deinceps
Latinitate donare juvat. Sunt autem ista p. 123. *Quand*
un homme se meurt, on dit, il a desja l' ame sur le bord des levres.
Ainsi parlent même les Theologiens; ainsi a parlé l' antiquité. Ce
Langage est provenu d' une opinion populaire; que, quand l' ame
déloge du corps, elle sort par la bouche. Ou ceste opinion est provenuë
d' un tel langage. Or je n' entrepren pas de respondre aux questions
curieuses qui l' ont peut proposer, touchant la sortie de l' ame. Je di
seulement, que ce préjugé vulgaire n' est point solide. Si l' ame est
espanduë universellement par tout le corps, comme plusieurs Philoso-
phes tiennent, pour quoy la resserrer dans un passage particulier, en sa
sortie?

\aleph \aleph \aleph , quod in regimine facit \aleph \aleph (ut h.l.) i.e.
satur.

70
17

Gen.

Sortie? Si elle loge proprement & principalement dans le cœur, ou au cerveau, toutesfois, quel besoin a-t-elle de sortir par un conduit ouvert, veu que c'est un esprit, qui peu passer mesme au travers du crâne ou des autres os. Ou qui nous a dit qu'elle sort par la bouche, plustost que par l'oreille, ou par les yeux, qui sont comme les fenestres de l'ame. S'il estoit permis d'affirmer quelque chose en un point duquel la decision n'est ni assurée ni nécessaire, je diroye, qu'il est plus croyable que comme l'ame du premier homme est entrée en luy par les narines, aussi elle sort par là. Gen. II, 7. Et certes, quand l'Escriture veut dire que l'homme est toujours proche de la mort, elle dit que l'esprit, ou le souffle d'iceluy, est en ses narines, comme tout prest à s'en aller. Esa. II, 22. Acela se rapportent les paroles de Job chap. 27. v. 3. Tant que le souffle du Dieu Fort fera en mes narines; c'est à dire, quand mesme ceste ame que Dieu a soufflée en moy, seroit desja sur le point de sa sortie, ne tenant plus qu'aux narines, i. e. Quando homo animam agit, dicunt: Animam jam intra dentes habet. Sic loquuntur ipsimet Theologi, sic loquuta est antiquitas. Hæc loquendi formula profecta est ab opinione vulgari, (quæ vult,) animam e corpore migrantem per os efflari, vel (vice versa) hæc opinio profecta est a tali loquendi formula. Jam vero animus non est, curiosus, quæ super exitu animæ moveri possunt, respondere quæstionibus. Dico tantummodo, vulgarem hanc eamque præconceptam opinionem nihil in recessu habere. Si anima universe diffusa est per totum corpus, prout complures Philosophi sentiunt, quare in angustam eamque peculiarem viam cogatur in exitu suo? Si proprie & maxime ejus sedes est cor cerebrumve, cur nihilominus illam oportet egredi per apertum iter, quum spiritus sit, qui vel medium cranium aliudve os penetrare potest? Undenam vero nobis constat, illam ore potius egredi, quam aure oculisque, qui instar fenestrarum animæ sunt? Si quid affirmare liceret in re, cujus decisio neque indubia neque necessaria est, dicerem, probabilius esse, quod, sicut anima primi hominis ipsum per nares ingressa fuit, ita eadem illac egrediatur. Gen. II, 7. Atque profecto, cum Scriptura vult dicere, hominem semper morti vicinum esse, ait, *illius spiri-*

XXXIIX, 2. (quem ipse tamen citat, ostensurus, ibi vocem

E

172

tum halitumve in ejus naribus esse, ac si jamjam exiturus sit. Esa. II. 22. His congruunt verba Jobi c. XXVII, 3. quoad halitus DEI in naribus meis superest h. e. quamvis hæc ipsa anima, quam mihi Deus inspiravit, jamjam egressura sit, inque naribus duntaxat contineatur &c.

XV.

Laurentius Fabricius in Partitionibus Codicis Hebraei cap. 3. p. 18. scribit, Gen. 4, 8. post vocem $\text{כֹּה פֶסוּ פְסִיקוּ בְּמַצְעוֹ פְסוֹקִים}$ signo varia lectionis notatam has dictiones (Latinius dixisset: voces) occurrere: $\text{כֹּה פֶסוּ פְסִיקוּ בְּמַצְעוֹ פְסוֹקִים}$ quæ hisce vocalibus affectæ: $\text{כֹּה פֶסוּ פְסִיקוּ בְּמַצְעוֹ פְסוֹקִים}$ hunc exhibeant sensum: Viginti octo (duas enim priores litteras numerales esse) desunt versus in medio hujus versus, qui non videatur absolutus, ideo notari per Athnach. Ajunt enim (pergit) Doctores Hebraei, heic desiderari colloquium Caini cum Abele, quod consistisse 28. versibus ajunt, qui in Targum adducuntur &c. Sed quam vehementer hic auctor alucinetur, ac in verborum Masorethicorum punctatione pariter ac interpretatione fallatur, ex subsequenti^o intelligetur. In Masora voces non extant integre, sed per siglas scriptæ, quas ille minus bene habuit pro integris. Verba Masora sunt hæc: $\text{כֹּה פֶסוּ פְסִיקוּ בְּמַצְעוֹ פְסוֹקִים}$ quæ sic punctanda, legenda & interpretanda: $\text{כֹּה פֶסוּ פְסִיקוּ בְּמַצְעוֹ פְסוֹקִים}$ i. e. Viginti octo versus desinunt in medio versus. Masora tamen eadem Genes. XXXV, 22. tantum כֹּה i. e. 25. versus occurrere majore probabilitate asserit. Quam facile enim כֹּה cum כֹּה confundi possit, nemini non ignotum esse reor.

XVI.

Memoria lapsus est celeberrimus Castellus in oratione sua in scholis Theologicis apud Cantabrigienses habita ad primam muneris Arabici susceptionem A. D. 1667. Londini edita p. 28. dicens: כֹּה ex usu Arabum, etiam Hebraeis denotare, qua motum ad locum, qua a loco, & per ad, in, versus, verti debere, nullus (quantum memini) vel Grammaticorum vel Lexicographorum adhuc observaverit &c. Verum equidem est, ab auctoribus non omnia loca, quæ l. c. allegat Dn. Castellus, observata fuisse: neque tamen Dn. Castellus

כֹּה , quod in regimine facit כֹּה (ut h. l.) i. e. satur.

17
609.
rubrum retulerunt. Sic enim C. Plinius Nat. Hist. lib. VI. cap.
XXIII. p. 352. editionis Gronovianæ: Irrumpit deinde & in hac par-
te aeminum mare terras. quod Rubrum dixerunt nostri. Cuius C. Plinius

608.
stellus primus omnium hanc præpositionis מ significance-
nem observavit. Ita namque diu ante Dn. Castellum doctissimus
Füllerus in Miscell. Sacr. lib. I. c. 4. p. m. 45. scripsit: מקרם planis-
sime exponitur εις τὸ ἔρημον, In vel Ad desertum. Rarus est hic usus
particulæ istius in Hebræa quidem Lingua, in Arabica vero frequens,
præsertim verbis appropinquandi sive accedendi conjunctæ. Addatur
B. nostri Glassii Phil. Sacr. lib. 4. tract. 1. p. m. 857. quæ in priori
edit. est p. 662. Quin & ante ipsum Fullerum Junius & Tre-
mellius Gen. XIII, 11. מקרם transtulerunt Orientem versus.
Quid? quod ante hos omnes B. noster Lutherus hoc ipso lo-
co, ut & Gen. XI, 2. מקרם vertit optime: gegen Morgen. De
vocabulo מקרם notare denique lubet, quod, quum occurrat
Gen. III, 24. in Hebraico textu, in Germanicâ tamen B. Lu-
theri versione ᾗ gegen Morgen l. c. omissum sit per incuriam
forte typographorum.

XVII.

Cl. Vorstius, Amicus noster magnus, suam de Adagiis N.
T. diatribam his verbis claudit: Matth. XXV, 24. & Luc. XIX,
21. legitur: ἤρανον, ὅπου ἄρα ἐσπειρασας. Metens, ubi non seminasti.
Item quod ejusdem plane sententiæ est, Σπυρίων, ὅθεν ἔδυσσε
μοσας. Colligens, ubi non sparsisti. & Ἀίγεις, ὅπου ἔθηνσας. Tollis, quod
non posuisti. Quæ quidem & ipsa Adagium sapere videri pos-
sunt. Hæc Dn. Vorstius. Et ita sane est. Confirmabimus ejus
sententiam testibus ex Arabia accersitis. Nam apud Arabes
adagium circumfertur: لَا أَجْنَحَ إِلَيَّ حَصَايَ مَا لَمْ تَنْزَعْ
i. e. Ne para demetere, quod non sevisisti.

XVIII.

Dn. Castellus in Lexico Heptaglotto p. 3452. scribit, קרן inter
alia etiam significare angulum. Dubio procul autem angu-
lum non interiorem, quem nos Germani einen Winkel / sed
exteriorem, quem nos eine Ecke vocamus, intelligit. Quod
ut ipsi quidem largimur in nonnullis locis Biblicis: ita conce-
dere hanc significationem ei non possumus in loco Exodi
XXXIIIX, 2. (quem ipse tamen citat, ostensurus, ibi vocem

E

קרן

tum halitumve in ejus naribus esse, ac si jamjam exiturus sit. Esa. II.
22. His congruunt verba Jobi c. XXVII, 3. quoad halitus DEI in

רָעַשׁ קַרְנָתָיו עַל אַרְבַּע (anguli significatu gaudere) פְּנֵי:
פְּנֵי: i. e. Et fecit cornua ejus (altaris) super quatuor angulis ejus.
Vocabulo קַרְנֹת h. l. certe non subest angulorum notio, quum
expresse קַרְנֹת seu cornua altaris heic contradistinguantur
eius פְּנֵי five angulis. Quænam autem fuerint cornua alta-
ris, vide ex Talmude id recensentem Constantinum L' Empereur
Middoth p. 94. & seq. item p. 108. Addatur Genebrardus in Psalm.
CXIIX, 27.

XIX.

Apud Syros in structura Substantivi cum Substantivo
nonnunquam posteriori eleganter præfigi particulam inse-
parabilem ׀ vel ׆, observavit Grafunderus in aurea Syn-
taxi Grammaticæ suæ Syriacæ, p. 178. quem vide. Sed Gram-
maticorum Syrorum nullus adhuc animadvertit, Nomini
priori quoque addi, rarissime quantumvis, pronomem ׀
redundans per Pleonasmum, ut: ܒܥܘܠܐ ܕܒܥܘܠܐ Be-
atitudines ventris. i. e. beatus venter. Luc. XI, 27. & 28. Exempla
enim, quæ Grammatici cum pronomine ׀ redundante ad-
ferunt, ita sunt comparata, ut posterius vocabulum habeat
׆, non ׀, ut in nostro exemplo. Quod si hic Syrorum lo-
quendi modus in Accusativo positus occurreret, (occurrere
autem posse quis dubitet, cum enim in Nominativo sic loqui
queant, cur ni & in obliquo casu?) dicerem, Æthiopicismum ef-
se, quippe in quo nihil frequentius est, quam ut Verbum Acti-
vum regat Nomina, interventu affixi tertiæ personæ & ܐܘܬܐ
nomini sequenti præfixi, ut: ܕܘܢܘܢܐ ܕܘܢܘܢܐ
Crucifixerunt Christum. Conf. fid. Claudii R. Æth. Adjicio & aliud,
quod apud Grammaticos non legas: Genitivum nimirum apud
Syros, raro tamen, exprimi quoque per litteras ׆ & ׀ junctim præ-
fixas, ut: ܕܘܢܘܢܐ ܕܘܢܘܢܐ vita æternitatis, i. e. vita æterna.
Joh. III, 15. & 16.

XX. Si

tum halitumve in ejus naribus esse, ac si jamjam exiturus sit. Esa. II.
22. His congruunt verba Jobi c. XXVII, 3. quoad halitus DEI in

ⲛⲟⲩⲓ ⲛⲟⲩⲓ ⲛⲟⲩⲓ Quæ sic interpretor:
Sunt (&) Nomina, quæ diminutiva fiunt per geminationem litteræ ra-
dicalis, ut: ⲛⲟⲩⲓ collectio, ⲛⲟⲩⲓ collectiuncula. ⲛⲟⲩⲓ
tintinabulum, campana, nola, ⲛⲟⲩⲓ campanula, nola minuta,
(quam vocem Dn. Castellus in *Lexico suo Heptaglotto* p. 1015.
male vertit *puerum nondum rationis compotem*. Quum enim
ⲛⲟⲩⲓ, ut patet, sit diminutivum a ⲛⲟⲩⲓ, quod voca-
bulum tantum *nolam, campanam, tintinabulum*, nunquam au-
tem *puerum* denotat, quod vel ex ipsius Dn. Castellus *Lexic.*
Heptagl. l. c. adparet, inde facile collectu est, ⲛⲟⲩⲓ per-
peram reddi per *puerulum* seu *puerum nondum rationis compo-*
tem.) ⲛⲟⲩⲓ pelvis, paropsis, catinus. ⲛⲟⲩⲓ paropsis
parva. Quæ duo ultima vocabula eo lubentius huc adscripsi-
mus, quia neutrum in *Lexico Castelliano*, sed p. 1863. tantum
Emphaticum ⲛⲟⲩⲓ, quod ejusdem cum absoluto ⲛⲟⲩⲓ
significationis est, legitur. Ceterum ultimo loco placet
Dn. Castellus *Lexic. Heptaglotton* in præsens seqq. verbis au-
gere: (1.) ⲛⲟⲩⲓ *confusiones*, quæ vox legitur apud Syrum
alterum in *Epistola Judæ* v. 13. (vid. celeberrimi Pococki *No-*
tas in Epist. Judæ p. 65.) a Singulari ⲛⲟⲩⲓ, quem exhibet
Castelli *Lex. Heptagl.* p. 297. (2.) ⲛⲟⲩⲓ *ad labia perti-*
nens, labialis, ut: ⲛⲟⲩⲓ ⲛⲟⲩⲓ i.e. *litteræ labiales*. *Ec-*
shell. Inst. Lingu. Syr. p. 5. (3.) ⲛⲟⲩⲓ *ad guttur pertinens, gut-*
turalis,

rubrum retulerunt. Sic enim C. Plinius Nat. Hist. lib. VI. cap. XXIII. p. 352. editionis Gronovianæ: Irrumpit deinde & in hac parte geminum mare terras quod Rubrum dicitur.

turalis, ut: ⁷לֹלִי לֹלִי litteræ gutturales. Idem l.c. (4.)
 וְלֹלִי quatenus vim habet præpositionis De, ut: וְלֹלִי
 לֹלִי i. e. de litteris. Idem p. 7. & alibi passim. (5.) וְלֹלִי
 i. e. collegium, gymnasium, schola. Idem in titulo Instit. L. Syr. (6.)
 וְלֹלִי quatenus a Grammaticis Syris etiam accipitur pro
 Nomine, peculiari orationis parte. (7.) וְלֹלִי quatenus
 iisdem Grammaticis sumitur etiam pro Verbo, peculiari ora-
 tionis parte. (8.) וְלֹלִי quatenus iisdem denotat idem, quod
 diminutivum fieri. (9.) וְלֹלִי Hakel, Ecchella, nomen urbis,
 unde (9.) Adjectivum וְלֹלִי Ecchellensis. (10.) עֲלָאָן
 quæ est vox Dualis Numeri, significans utramque curationem.
 Nam Dn. Castellus p. 2764. & seq. Singularem tantum adfert,
 nec ullam hujus significationis, nisi Giggeji, auctoritatem
 habet. Sed confirmo hanc significationem ex Avicenna lib.
 3. can. fen 16. tract. 2. ubi legitur: ⁷فبالعلاجين i. e. Et in utrisque
 curationibus seu actibus medendi. (11.) נִבְקַע quod Rabbinis
 significat productus est, & in hac significatione occurrit in
 מְלָכֹת R. Salmonis F. Gabirol. (12.) צְדָקָה quatenus præter justitiam
 significat (1.) benignitatem & porro stipem, quæ ex benignitate
 datur, seu eleemosynam. Psalm. CXII, 9. & c. vide Cl. Vorstii,
 nobis amicissimi, Hebraismos N. T. part. 1. c. 2. p. 57. & seq. (2.) felicitatem.
 Esa. XLIIX, 18. & Nehem. II, v. ult. Conferantur Conferantini L' Empereur
 annotat. ad Mos. Kimchii ὀδοιπορίαν ad scientiam p. 227. Desiderantur in eodem
 Lexico Castelliano & quidem e solo cap. I. Genes. a vers. 1. usque ad 4. sequentia
 vocabula Samaritica: (1.) רִיקְנִי, inanis, v. 2. (2.) חַלְגוֹ, caligo, vers. eodem.
 (3.) אַבְסַלְסַל, abyssus ibid. quæ vox sine & emphatico scripta, nempe אַבְסַלְסַל,
 idem significat, quod אַבְסַלְסַל i. e. terminus, permutatis inter se,
 more solito, gutturalibus אַ & ח. (4.) רִיחַ, i. e. spiritus. ibid.

70.
17.
rubrum retulerunt. Sic enim C. Plinius Nat. Hist. lib. VI. cap. XXIII. p. 352. editionis Gronovianæ: *Irrumpit deinde & in hac parte geminum mare ternas, quod Rubrum dixerunt nostri. Greci Eruthraeum*

609.

608.

COROLLARIA.

I.

In observationibus nostris philologico-criticis & quidem observat. II. inter alia correximus locum Æthiopicum Rom. XI. 22. Ἀἰθίοψες ὅσοι ἐκείνην ἔχουσιν ἡμᾶς ἠκούσαντες ἡμᾶς ἠκούσαντες qui in Bibliis Londinensibus Polyglottis male vertitur h. m. *in illos qui ceciderunt, ex tempore animadvertit*; quam mendosam versionem Wanslebius in appendice sua Lexici Ludolfiani p. 548. & ipse Dn. Castellus in Lexico Heptaglotto p. 2705. sequuntur. Deprehendimus tamen, suboluisse quoque Dn. Castello in Lexico Heptaglotto p. 978. in Rad. ἠ, latere sphalma in vocibus Ἀἰθίοψες ἡμᾶς. Sic enim loquitur: Ἀἰθίοψες ἡμᾶς puto (significare) *severe animadvertit*. Rom. XI, 22. Ἀἰθίοψες ἡμᾶς ut unum autem vocabulum melius leg. fo. pro Ἀἰθίοψες ἡμᾶς *adjudicavit eos*. Haftenus Castellus. Sed non satis feliciter mendum tollit. Utique enim (ut observatione supra allegata contendimus) legendum: Ἀἰθίοψες ἡμᾶς i. e. *excidit eos*. Sic enim non opus est, ut mutetur aliqua littera, quod fecit Dn. Castellus, & praeterea verbum *adjudicandi* heic non habet locum. Ecquis enim quæso sensus his verbis gignitur: *illos, qui ceciderunt, adjudicat?* imperfectus sane. Perfectum vero habent sensum hæc verba: *Illos, qui ceciderunt, excidit*; ut nos l. c. exposuimus.

II.

Porro in observationibus nostris philologico-criticis num. VI. ubi adduximus locum e Genes. XXII, 14. וַיִּקְרָא אַבְרָהָם שְׁם הַמָּקוֹם הַהוּא יְהוָה יִרְאֶה אֵת אַבְרָהָם Et vocavit Abraham | nomen-loci istius || Dominus videbitur ||| vel cum B. Luthero, qui Rabbinos Grammaticos cum suis punctis & Kametz h. l. se negligere scribit, *Dominus videbit* ||| monemus esse lacunam, & per incuriam aliquot lineas omiffas fuisse, quam h. m. supplemus: וַיִּקְרָא אַבְרָהָם שְׁם הַמָּקוֹם הַהוּא יְהוָה יִרְאֶה אֵת אַבְרָהָם Et vocavit Abraham | nomen-loci istius || Dominus videbit ||| ubi obiter addimus, accentuationem in posteriore hujus

tum halitumve in ejus naribus esse, ac si jamjam exiturus sit. Esa. II.
22. His congruunt verba Jobi c. XXVII, 3. quoad halitus DEI in

hujus versus membro minus bene se habere, nec textui ejus-
que antecedentibus congruere: Verba sunt hæc: **וַיֵּרָא יְהוָה**
בְּהַר יְהוָה הַיּוֹם בְּהַר יְהוָה quæ, si accentuum positum sequi
velis, sic vertenda: *Incirco dicitur hodie: In monte Domini vide-*
bitur. B. enim Lutherus Rabbinos Grammaticos cum suis
punctis & Kametz h. I. se negligere scribit, vertitque, *Dominus*
videbit. E quibus B. Lutheri verbis patet, quod non tantum
in interpretamento suo ab accentuatione, quæ fundit sensum
prorsus incommodum, sed & ab ipsa vocis **וַיֵּרָא** punctatione
recesserit. Legi enim voluit cum Hieronymo **וַיֵּרָא** non
וַיֵּרָא, quæ sententia B. viri nobis maxime arridet, ita ut vox
וַיֵּרָא habens Merkam rectius per Tiphcham divellenda sit a
voc. **וַיֵּרָא**, quæ notatur **וַיֵּרָא** Tiphcha, pro quo rectius pone-
retur Merca, ut hic emergat sensus: *In monte (in quo) Dominus*
videbit.

III.

In corollariis observationum nostrarum philologico-
criticarum Curtium erroris insimulavimus, dicentem lib. V.
cap. 1. *Tigrim & Euphratem per Babyloniorum fines in rubrum mare*
prorumpere, quum non in mare rubrum sive sinum Arabi-
cum, sed in sinum Persicum se exoneret, commentatores in
Q. Curtium id non annotasse, mirati. Et sane ita est. Con-
stat enim, veteres Geographos mare rubrum a sinu Persico sa-
tis distinxisse. Sufficiat nobis retulisse verba *Sirabonis Rer. Geo-*
graph. lib. XVI. p. 526. ex edit. Casauboniana, sic habentia: Ταύ-
της (Ταύταιμον & Αραβίας) τὸ μὲν περὶ τὸν Ἰνδὸν ἢ λεχθεῖσα
ἔστιν ἕρημος τὸ δὲ ἑώον (lege ἑώον) ὁ Περσικὸς κόλπος, τὸ δὲ ἑωτέ-
ρον ὁ Αραβικὸς, τὸ δὲ νότιον ἢ μεγάλη θάλασσα ἢ ἔξω τῶν κόλπων
ἀμφοῖν, ἢ ἀπαστῶν ἑρυθρῶν καλεῖται ἢ λ. i. e. Cujus (felicitis Ara-
bix) septentrionale latus faciunt jam dicta deserta, orientale Persi-
cus sinus, occidentale Arabicus, austrinum mare magnum, quod extra
utrumque sinum est. Idque totum mare Rubrum vocatur. Possu-
mus tamen eundem Curtium ab errore quoque liberare, si di-
camus, eum more nonnullorum veterum Geographorum
loquutum esse, qui sinum Persicum interdum etiam ad mare
rubrum

rubrum retulerunt. Sic enim C. Plinius Nat. Hist. lib. VI. cap. XXIII. p. 352. editionis Gronovianæ: *Irrumpit deinde & in hac parte geminum mare terminas, quod Rubrum dixerunt nostri, Græci Erythraeum a rege Erythra, aut (ut alii) Solis repercussu talem reddi colorem existimantes: alii ab arena terraque, alii tali aquæ ipsius natura.* (Sequitur cap. XXIV. quod tamen in Chiffletio cum superiore capite continuatur.) *Sed in duos dividitur sinus. Is qui ab oriente est, Persicus appellatur XXV. M. passuum circuitu, ut Eratosthenes tradit. Ex adverso est Arabia, cujus XII. mill. pass. est longitudo. Rursum altero ambitur sinu Arabico nominato.* Repperimus etiam, Freinshemium quidem in Commentar. in Curt. id annotasse, verum non ad lib. V. cap. 1. de quo libro & capite illud corollarium intelligi voluimus, sed demum lib. II. cap. 9. num. 5. ubi ad verba: *Rubro mari hæc commentatur: Quia apud veteres hoc nomine non tantum Arabicus & Persicus sinus, sed & vastum illud & magnum mare Indicum veniebat, ut in admirandis 1, 3. docet Lipsius.*

I V.

Niphal non est passivum 78 Kal.

V.

Grammatici ad unum omnes adferunt, tria verba in tertia singulari Præteriti in Piel sæpe pro Zere habere Sægol, ut: *לָבַר locutus est, כָּבַס lavit, כָּפַר expiavit.* Addit Dn. Wasmuthus in Grammat. Hebr. his verbum *שָׁקַר* i. e. *mentitus est, abnegavit,* quod ter reperiri ait cum . & retracto accentu, ob vicinitatem sequentis accentus. p. 95. reg. 25. membr. 3. Enimvero si accuratius hæc inspiciamus, non opus est, ut confugiamus ad anomalicam formationem, cum regularis nobis suppetat. Scil. verba illa tria desinunt regulariter in Zere, quod autem interdum in . terminari illa deprehendimus, illud inde est, quia subintelligitur vinculum Makkeph, quod vocem præcedentem privat accentu suo, & id propter terminalis longa . . mutatur in analogam brevem, nempe . . juxta regul. Schickardi. 22. Eadem est ratio vocis *שָׁקַר* quam adjicit Dn. Wasmuthus. Nam ob accentum retractum . . verbum fuit in . . secundum regulam jam citatam. E quibus patet, non solum quatuor hæc verba citata, sed & omnia reliqua, posito tali casu, in . posse desinere.

F

VI. Sic

L I P S I A E,

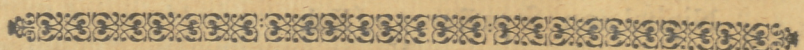
L I T E R I S A N D R E A E Z E I D L E R I . M D C C X X I I .

V I.

Sic Grammatici quoque dicunt unanimi consensu, Pathach furtivum sæpe rejici ad præcedentem litteram, extrudendo ejus vocalem (.) vel (') v.gr. pro נִטֵּעַ plantans נִטֵּעַ, & יִצְמַח i.e. germinabit יִצְמַח dici. Vid. *Dn. Wasmuthus in Grammat. Hebr. pag. 7.* Sed quomodo (.) furtivum in his vocabulis transferatur ad penultimam litteram, equidem videre non possum. Si enim (.) in נִטֵּעַ esset furtivum, legi deberet ante suam litteram, quod quum non fiat, facile liquet, Pathach furtivum non transferri ad litteram penultimam; sed potius dicendum esse, Chirek magnum vel Zere mutari in Pathach scil. vulgare.

V II.

Nomina propria כֹּרֶשׁ & כְּרוּשׁ minus recte punctata esse videntur a Masorethis peregrinarum rerum & nominum rudibus. Nam si consonantes harum vocum aliis vocalibus animes h. m. כֹּרֶשׁ & כְּרוּשׁ, respondebunt ex asse nominibus ΔΑΡΕΙΟΣ & ΚΤΡΟΣ.

Non sedisse juvat temet, H O E! semper in umbra:
 In lucem penitras ingeniumque colis.
 Gratulor hos ausus. Sic perrexisse pigebit
 Te nunquam. Excipiet messis opima sata.
Benevolentia testanda causâ app.
 Johannes Musæus D. & P. P.

Non nisi certantis cinguntur tempora sero,
 Tantum vincentes munera larga ferunt.
 Egregie certas, dum differis ore disertio
 De linguis, cingent tempora serata tua.
 Gratul. scrib.
 Frid. Bechmann D. P. P.

Plurima de variis linguis defendis, Amice!
 Præmia, ne dubites, te varia inde manent.
Deproperab.
 Joh. Frischmuth P. P.
 PRÆ-

loquutum esse, qui sinum Persicum interdum etiam ad mare rubrum

PRÆSES

Peregrinatio atque Præstantissimo Juveni

D. N. JO. SIMONI Hoë/

Philo-Theosophiæ & Linguarum Orientalium

Cultori strenuo, Auditori suo assiduo,

Fautori & Amico sibi carissimo

S. P. D.

610.

Quam perverse hodie plerique sua tractent studia, locupletissimæ testes sunt cordatiorum virorum querelæ, haut injuria metuentium, ne barbaries pristina denuo in Remp. litterariam invehatur. Quotusquisque etenim hodie non ea ferre discit, quæ deinceps ipsi sunt iterum dediscenda. Plerique solis Philosophiæ spinosis quæstionibus delectantur, neglecti habitis humanioribus studiis. Nonnulli, paucissimi quantumvis, duntaxat in Philologiæ adyta se penetrant, spretis Philosophicis disciplinis maxime necessariis. Enimvero utrique a via regia aberrant. Philosophia namque ac Philologia amice conspirant & sororio nexu copulantur ita, ut altera alterius opem poscat. Hæ duæ sunt alæ, quibus volare, duo sunt pedes, quibus insistere, duo sunt oculi, quibus cernere debent Theologiæ litaturi. Vah! quam longe aliam viam inis, Amice optime! quam qui sine accuratiori humaniorum litterarum cognitione adeoq; illotis manibus studium Theologicum attingunt. Nam præter Philosophiam, cui *ἀρετὴ* omnem debemus, etiam non humaniora tantum & castitas sermonis tibi curæ cordiq; sunt, sed etiam penitus iis es imersus. Non in sola Latina, Græca Hebraicaq; Lingua temet exerces, sed ceteræ quoq; Orientales ad unam omnes tibi arident, probe gnaro, ei soli, qui reliquis Anatolicis juvatur Linguis, ad Hebræum idioma pariter penitus ac accuratius percipiendum aditum patere. Certe gravissima vox est celeberrimi viri Dn. Edmundi Castelli præfatione in Lexicon Heptaglotton: *Pace doctiorum hoc mihi videtur extra dubium, neminem esse, qui harum linguarum (Hebrææ scil. Samaritanæ, Chaldaicæ, Syriacæ, Arabicæ, Æthiopicæ, Persicæ) vel unam assequi queat perfecte & accurate, qui non intelligat*

F 2

omnes.

LIPSIÆ,

LITERIS ANDREAE ZEIDLERI. M DCC XXII.

HR

omnes. Gratulor itaque tibi tuos in hoc studiorum genere profectus, quippe qui textui S. Scripturæ authentico juxta ac versionibus orientalibus omnibus legendis ac consulendis sufficis, apud animum tuum expendens, versionum versionibus fidere esse alienis oculis videre alienisque auribus audire. Maeste tua virtute campum huncce porro decurre, & erit, de quo & tibi & Evergetis tuis magis magisque gratulari habebō. Sic enim facies, ut Patroni tui sentiant, se homini diligentissimo æque ac gratissimo benigne fecisse.

خَيْرٌ أَنَا الْأَثَمَارَ أُعْطِيَ مَدَامَةً
لَكِنْ أَنْتَ يَا جِبَا عَزِيْرًا عَيْبِيْنَةً
عَنْوَتِ الْأَثَمَارَ الْخَيْرِ الْآنَ مُظْفَرٌ
إِلَّا أَنْتَ خَيْرٌ أَنْتَ نَطْسٌ مَوْسَرٌ

Hisce brevibus prolixum adfectum erga Dn. Respondentem significatum ixit

Gabriel Reuffelius, Malchino-Meckelburg.

مَدَامَةً أَيْدِي لَيْسَتْ لَهَا
فِيهَا: لَيْسَتْ لَهَا لَيْسَتْ لَهَا

Ita Eximio ac Praestantissimo Dn. Jo. Simoni Hoën/Abati suo exoptatissimo, quando egregium diligentia sue specimen edebat, gratulabatur

Cunradus Rudolphus Herz/Phil. & Theol. Stud.

Rescunt è studiis mentes, labor ardua vincit,
Omnia, nec terræ spissis habitatur in umbris;
Huncce Vacuna fugit, credas, cane pejus & angue,
Non temerè Hesiodus cecinit, quòd sedula cura
Omne opus efficiat, si rectè impenderis illam,
Cura laborque altæ vicerunt mœnia Trojæ.

Quæ-

loquutum esse, qui sinum Persicum interdum etiam ad mare rubrum

611.
Quærare si liceat mihi jam Patruelis Amande,
Quo pacto linguas? qui alias tractaveris artes
Tam varias? reddes responsum tale: Labore.
Præsens hocce tuum specimen testatur abunde.
Hinc meritò grator Tibi de successibus istis,
Et precor, ut servet mentem DEUS alta petentem.
Nostræ delicia, mea sic eris alma voluptas.
Servet Patronos, tibi quos concessit, Iova,
Auxilio quorum possis contingere metam.
Quis, quæso, dubitat, quin istis ausibus altam
Invenias portam, qua summi ducier alta
Per juga Parnassi potis es, quò tendis. Id optat

Boni ominis ac amoris ergò Patrueli plurimum dilecto fac.

Johannes Georgius Höë/Phil. Stud.
Alumn. Schwartzburg.

UNDique certando dum prælia magna geruntur,
Nominis & summi virtute parantur honores:
Non Tua sedulitas friget, sed prælia clara
Ignea vis animi, mi suavis Amice, capessit.
Hinc quoque Te nomen, decus, atque brabæa manebunt.

Sinceri adfectus ergo stante pede deproperabat

Johannes Casparus Cargius, Neostadio-Orlanus,
Phil. & SS. Theol. Studiosus.

S tritt Er/ wërther Freund/ im Weisheits-Tempel auf/
Und richtet wolbereit zum Menschen seinen Lauf/
Er schwinget sich empor zur hohen Künste Hügel/
Durch hochgesinnten Geist und steten Fleißes Flügel.
Nun wol! Nur frisch gewagt/ bis ist der erste Schein/
Man hoffet keine Frucht/ wo nicht erst Blüten sehn/
Zur Blüte wünsch ich Glück! Er zeig auch bald die Früchte/
Er mache Nomus Hohn und Meider: Gift zu nichte.
Joh. Philip. Schacht.

M Ein Freund der richtet sich nach den beährten Zeiten/
In dem sein heisser Fleiß reicht schöne Früchte dar.
Man sibet klar genug der Gaben Dreßlichkeiten/
Die Er Ihm angeschafft durch seiner Jugend Jahr.
Zwar

LIPSIÆ,
LITERIS ANDREAE ZEIDLERI. M DCC XXII.

Zwar wundern braucht es nicht / es sprossen schöne Sprossen /
 Die in bequemer Zeit ein frisches Wasser tränckt.
 Die wohlgepflogne Saat ist in die Höh geschossen /
 Daß sie nun Körner-schwer zur Erden sich gelenckt.
 Du steigest nun / mein Freund / mit Früchten hoher Sinnen
 In eine Ehren Höh und grünest trefflich schön.
 Du zeigst / daß dein Gemüth durch treffliches Beginnen
 Sich einsten werde noch aus Sternen-Gold erhöhen
 Was Sprachen kanst du nicht / die Du auch hier geschrieben /
 Darinnen dein Gemüth sich löblich hat geübt.
 Daß hastu Tag vor Tag und Nacht und Tag getrieben /
 Weil diese Wissenschaft dein weiser Sinn geliebt.
 Ich wünsche Glück und Ehr zu solchen Ränste-Proben /
 Es wird Saalime Ihn drauß rühmen früh und spat /
 Und dieses frembde Volk wird seine Tugend loben /
 Von derer Sprachen Er so schön geschrieben hat.

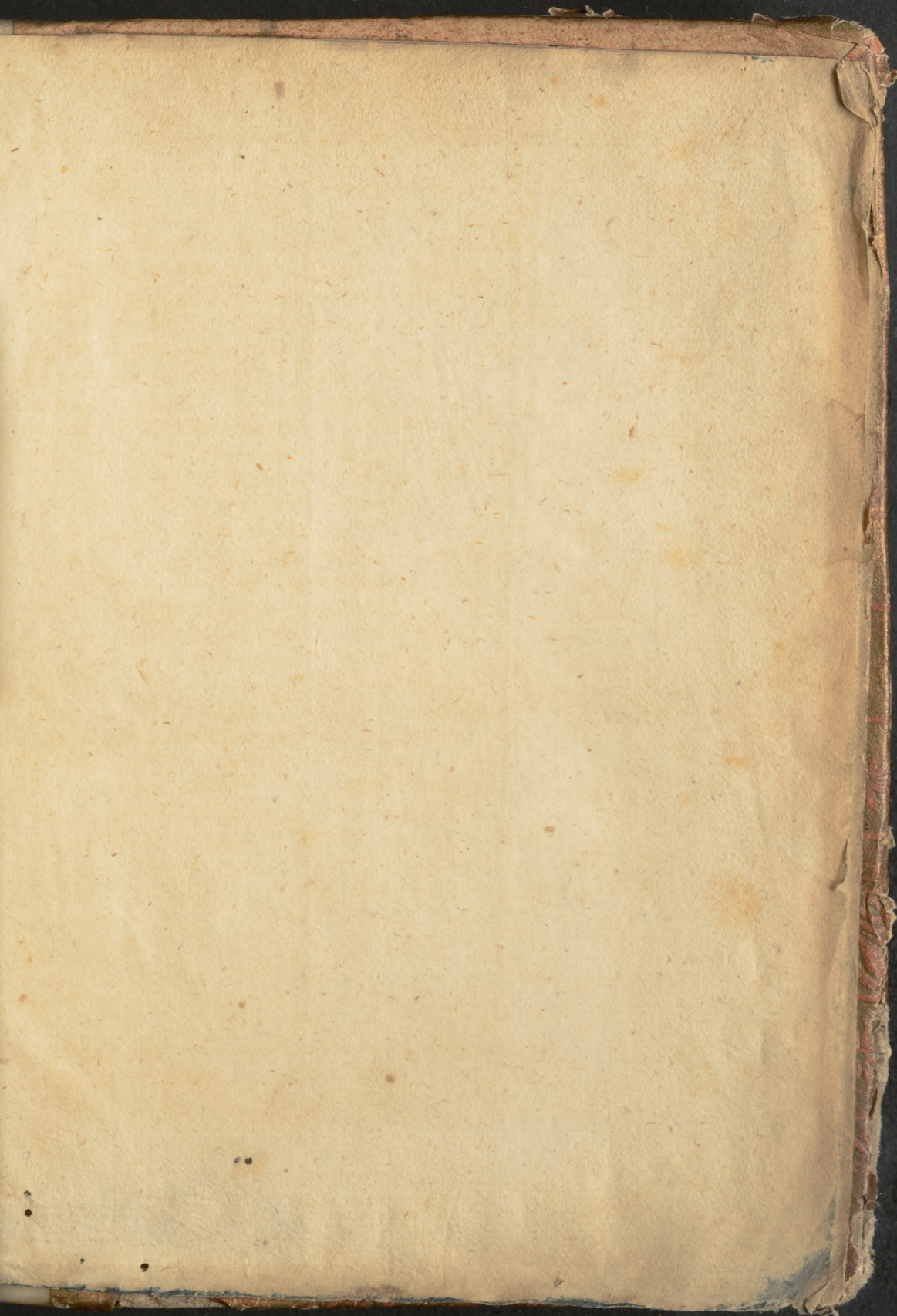
Dieses wenige schrieb in schneller Eil zu Ehren seinem viel-
 geehrten Herrn Vetteren Johann Simon Vos bey
 dem Saalamschen Musen-Strande

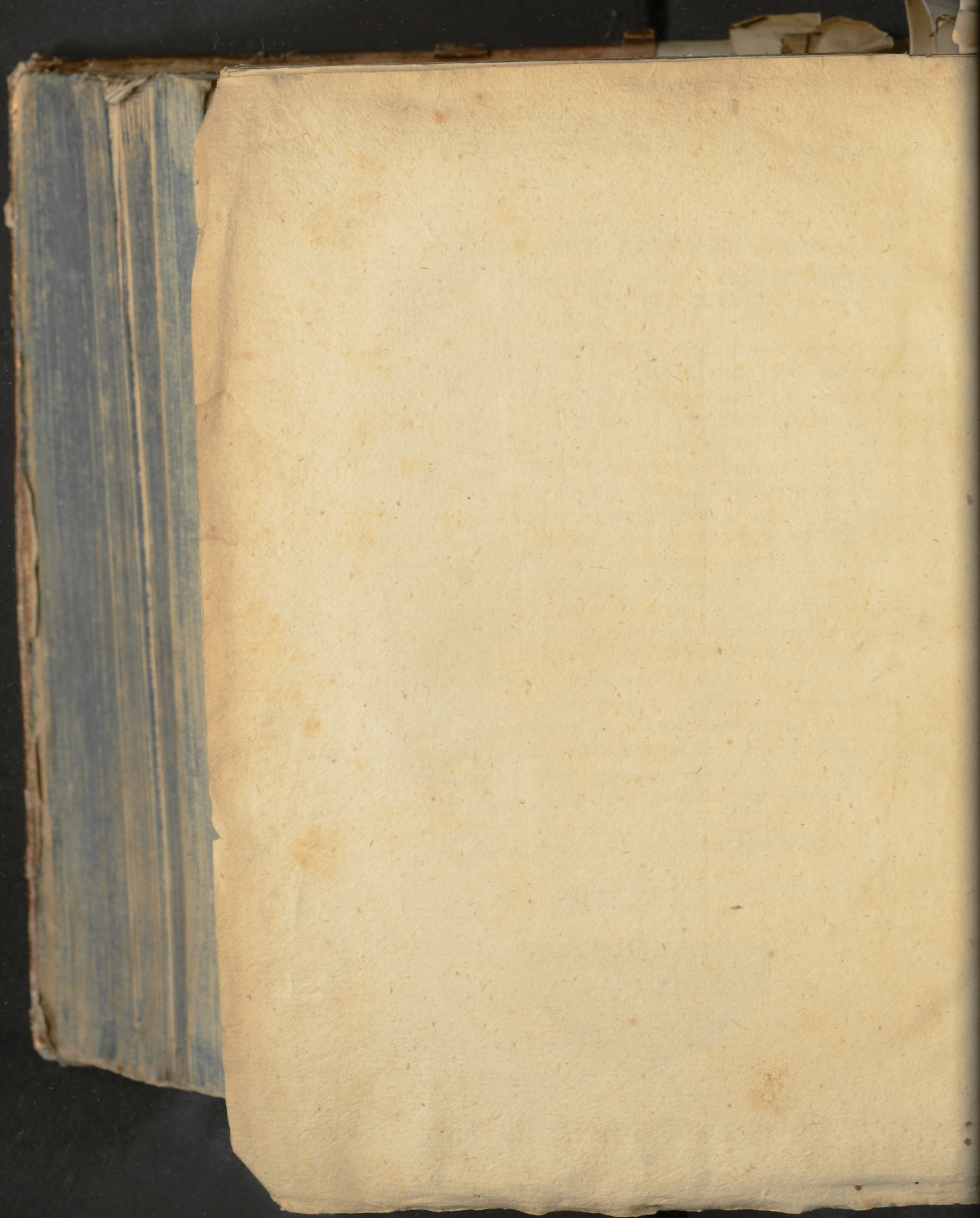
Heinrich Wolff von Saalburg aus Vogt-
 land / beyder Rechten Studiosus.

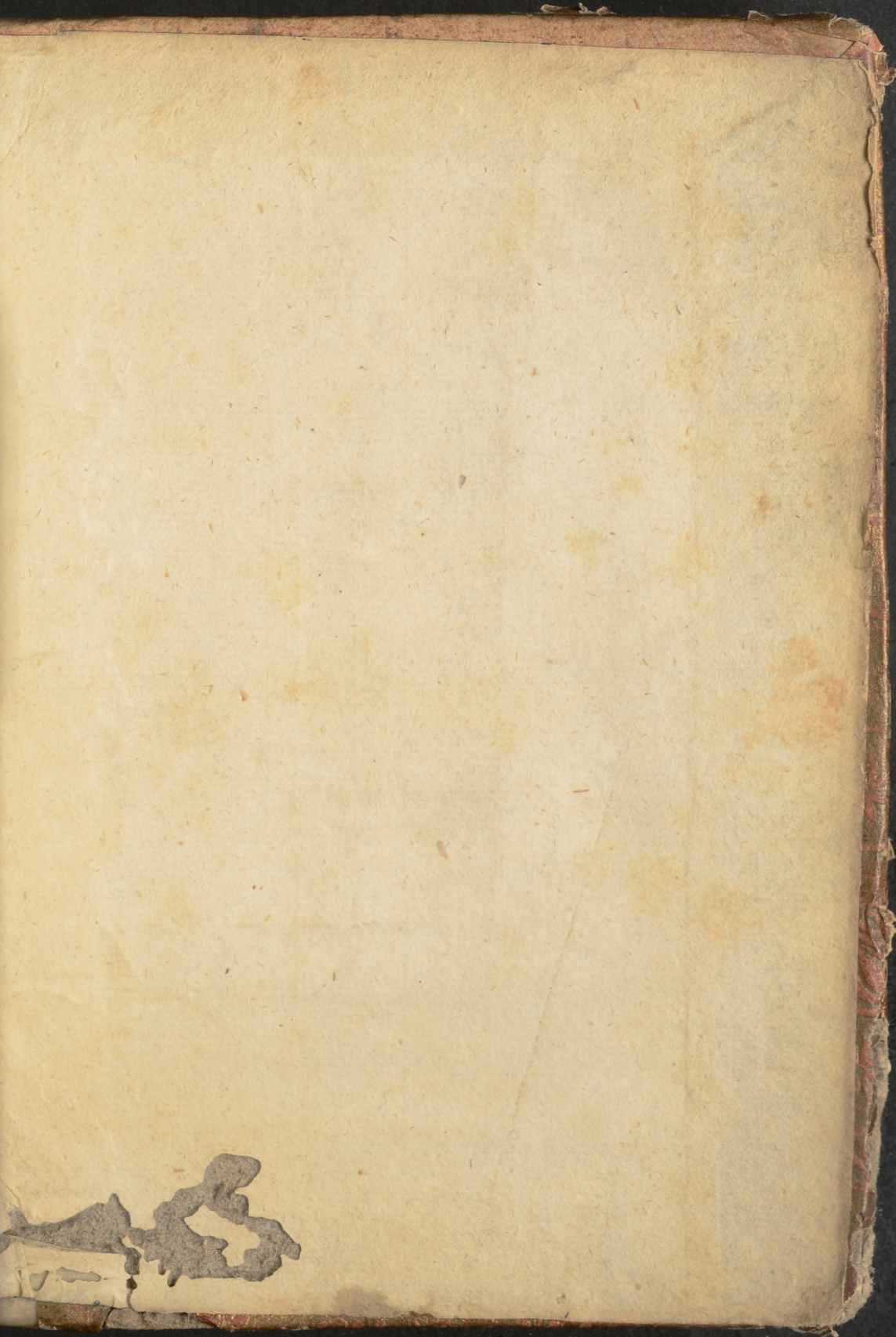
Errata accurate collecta.

IN summariis lin. 32. lege אֲחֻשׁוּרִים. Observ. II. lin. 25. lege
 induerentur. ibid. lin. 33. lege optimum. ibid. lin. 55. lege
 لأَحْوَالِ يَمِينِ. ibid. lin. 119. lege *Aethiopes*. Observ. VII. lin. 13.
 lege אֲחֻשׁוּרִים. Observat. IX. lin. 12. dele *suorum*. In observ. IX.
 lin. 14. leg. *et iam*. Observ. X. lin. 1. leg. *Genes. XXII.* ibid. lege
 אֲחֻשׁוּרִים. In observ. XI. lin. 9. lege אֲחֻשׁוּרִים. ibid. lin. 57. lege
 duabus. Observ. XII. lin. 55. & 63. lege אֲחֻשׁוּרִים. ibid. lin. 57. bis
 pro אֲחֻשׁוּ legendum אֲחֻשׁוּ (sic enim Ludovicus de Dieu
 est corrigendus, quum Persæ non agnoscant Weslam.) Ob-
 serv. XIII. lin. 3. lege أَلَلَّ. ibid. lin. 12. lege أَلَلَّ. Observ. XIV.
 lin. 27. pro qui l' ont. leg. que l' ont. ibid. lin. 33. pro peu
 leg. peut. ibid. lin. 37. leg. diroys. Observ.
 XXI. lin. 58. leg. *Salomonis*.

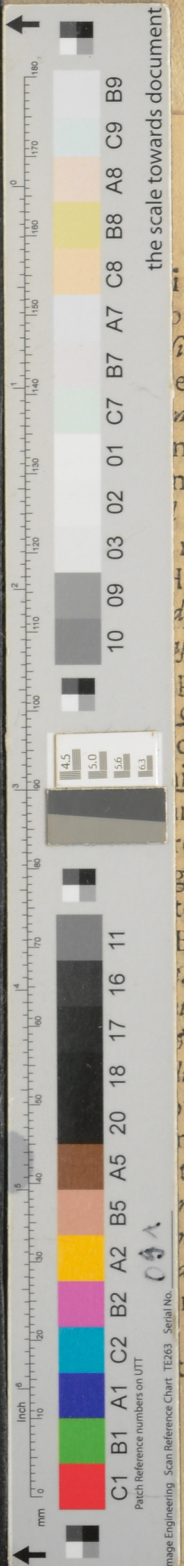
loquutum esse, qui sinum Persicum interdum etiam ad mare
 rubrum

DE ZIZ SADAL.

apposuerunt, quorum duos modò laudamus, Con-
poreur, qui paucis rem executus est, in *prefatione*
is Kimchi pramissa, & qui prolixius atque ex in-
eodoricum Hackspanium *tractatu integro de Scri-*
ptura in Theologia usu vario ac multiplici, cujus lectio
ndanda iis, qui, cum ipsi se harum literarum ru-
neqveant, aliis quoque pestilenti conatu persua-
hæc omnia ad farinam. Quod quidem omnium,
negligunt, intercalare carmen, jamdudum lepidè
dein *in Aristarcho fol. 699. & nec aliam scientiam*
ad fœnum quicquam conferre, quò boves, aut ad car-
ascuntur.

pro assertione nostrâ unum saltem argumentum
colligimus: Cui Elenchus anti-Judaicus deman-
orum Rabbincorum, ipsarumque fabularum Tal-
itio est summè necessaria. Atqui Doctori Chri-
anti-Judaicus demandatus est. Ergò. *Majorem*
robamus ab officio illius, qui cum adversario
greditur, quippe quod primò omnium requirit,
tentiam ac thesin probè cognitam perspectamque
B. Dannhauerus *in Idea boni Disp. & malit. Sophiste*
I. p. 90. Difficile est, inquit, alios refutare velle. Hoc
est, nisi ejus, qui cum disputat, principia, hypotheses,
& exactè intelligat, ne ludibrium persolvat suo ad ver-
signationem justam. Tum verò in specie à diffi-
onum anti-Judaicarum, quæ majorem tam circum-
m cognitionem Judaicarum thesium requirunt,
tum est à Josepho Scaligero *in Excerpt. p. 185. Judæi*
nt, sunt subtiles, inquit. Justinus Martyr, quàm mi-
nem scripsit & Tertullianus? Debet esse valdè peritus
deos vult reprehendere & refutare. Hæc ille. Mi-
ra litera Tit. I, 19. sit δυνατός τῶς ἀνυλέγοντας
verò inter omnes ἀνυλέγοντας primi & præcipui
te jurati hostes crucis Christi. *Conclusio* denique
simul

v cognitio v
1) disputat
2) signa & thes
3) nulli v
4) g v Alce
v fabulari
ca